

Ο Ν Ο Υ Μ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφάνεται άμα
είη πώς δὲ φοβάται τὴν
ἀλήθεια—ΥΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ' *

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 20 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

* ΑΡΙΘΜΟΣ 358

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΡ. ΒΑΡΑΕΝΤΗΣ. «Παλιοὶ σκοποὶ».
Ε. CLÉMENT. Ἄνοιχτο γράμμα στὸν κ. Γ. Χασιώτη.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γερ-
δύμου (συνέχεια).
ΙΑΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά—«Τὸ χαλα-
σμένο σπίτι».
ΜΕΛΑΠΩ. Τὸ σπίτι μου—Στὴν ποδιά μου.
ΛΙΑΙΚΑ Α. ΜΠΕΤΣΙΚΑ. Τὰ μάτια σου.
ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ. Ὁ Βασιλικὸς λόγος.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχὲς (συνέ-
χεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ-ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

(Τί ἔπρεπε πανωκάτου νάκού-
σει ὁ Λαὸς τὴν περασμένη Δευ-
τέρα).

Πρώτη φορά πὸν βλέπω λαὸ λεύτερο, κὶ
ὄχι σκλαβωμένο στὸ Κόμμα, νάρχεται κάτου
ἀπὸ τὸ παλάτι μου καὶ νὰ ζητεῖ νὰ συναγρι-
κηθῆ μετὰ τὸ Βασιλιά του. Κὶ ἀναγαλλιᾶζει μου
ἡ ψυχὴ, βλέποντας τὸν κομματικὸ του ξεσκλα-
βωμὸ καὶ περηφανεύουμαι πὸν δῶ κὶ ὀμπερὸς
δὴ βασιλεύω πάνου σὲ λεύτερο λαὸ πιά.

Ἐλάτε νὰ μιλήσουμε, ὄχι ξερὰ καὶ τυπικά,
μὰ γκαρδιακά καὶ πονεμένα, νὰ μιλήσουμε σὰν
πατέρας μετὰ τὰ παιδιά του, νὰ μοῦ πείτε τί
θέτε, νὰ σᾶς πῶ τί μπορῶ νὰ σᾶς δώσω, νὰ
μοῦ ἀνοίξετε τὴν καρδιά σας, νὰ μοῦ ξεμυστη-
ρεντεῖτε τὸν πόνο σας καὶ νὰ ψάξουμε μαζί
νὰ βροῦμε τὸ γιατρικὸ—κεῖνο τὸ σωτήριο για-
τρικὸ πὸν δὴ σώσει κ' ἐσᾶς καὶ τὸ θρόνο μου.

Ὁ πόνος σας πόνος μου εἶναι, παιδιά
μου, κὶ ὁ καημὸς σας καημὸς μου. Κὶ ἂν
αὐτὴ τὴν ἱερὴ στιγμή δὲ γιομίζουμε τὰ μάτια
μου δάκρυα πὸν ἀναλογίζουμαι τὰ δεινὰ σας,
εἶναι γιατί ἡ ψυχὴ μου χρειάζεται ὅλη της τὴ
δύναμη κὶ ὅλη της τὴ γαλήνη γιὰ νάντικράσω
κ' ἐγὼ μαζί σας τὸν κίντυνο πὸν μᾶς περι-
ζῶσε ὀλοῦθε ὀλους μας καὶ νὰ βρῶ τὸν τρόπο
πὸν δὴ μᾶς ὀδηγήσει μακροῦθε του. Γιατί ὀ-
δηγῶ σας μετὰ θέτε σήμερα κὶ ὀδηγῶς σας ἔχω
χρέος νὰ γίνω.

Ἀπὸ τὴν Κυβέρνησή μου κὶ ἀπὸ τὴ
Βουλὴ σας μὴν καρτερεῖτε τίποτα. Βουτηγμέ-
νες στὴν κομματικὴ ἄσωτία κ' οἱ δὴ τους,
εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο νὰ μποῦν ἔτσι
ἀπότομα σὲ θεογνωσία καὶ νάπαρηθοῦν τὸν
ἑαυτὸ τους γιὰ χάρη μας. Καὶ τὸ Σύνταγμα

πὸν μᾶς κοπανᾶνε δις τὴν ὄρα, μὴν τὸ λογα-
ριάσετε καθόλου, καθὼς δὲν τὸ λογαριάσουν
καὶ δὲ τὸ λογαριάσανε ποτὲ κὶ αὐτοὶ πὸν
τὸ χλιοπατᾶνε καὶ τὸ χλιολερώνουνε καὶ τῶ-
χουνε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰν τὸ στήνοννε τσαν-
τίροι καὶ νὰ κάνουν ἀπὸ κάτου του ὀλες τίς ἀ-
νομίες τους κὶ ὀλες τίς βαγαποντιές τους.

Ὅ,τι καλὸ γίνε, ἀπὸ σᾶς κὶ ἀπὸ μένα δὴ
γίνε, καὶ νὰν τὸ ξέρετε. Τί ζητάτε σήμερα;
Βουλὴ πὸν νὰ μὴ φατριάζει καὶ Κυβέρνηση
πὸν νάντιπροσωπεύει κόμμα ἀρχῶν κὶ ὄχι
προσωπικὸ κόμμα. Ἐγὼ δὴ σᾶς τὰ δώσω καὶ
τὰ δὴ. Μὰ καὶ δὴ καὶ τρεῖς καὶ δεκατρεῖς
Βουλὲς δὴ διαλύσω στὴν ἀράδα ὄσο νὰ πιτύ-
χουμε τὴ Βουλὴ πὸν θέλουμε, καὶ δέκα Κυ-
βέρησεις δὴ ρήξω ὄσο νὰ βροῦμε τὴν Κυβέρ-
νηση πὸν δὴ δουλέψει γενναῖα καὶ τίμα γιὰ
τὸ γενικὸ καλὸ.

Ζητάτε ἀκόμα λογικὰ καὶ ἴσια φορολο-
γία, νὰ λιγοστεύουνε δηλ. οἱ μπερμπάντικοι
ἔμμεσοὶ φόροι, πὸν καὶ τὸ ψωμοτύρι ἀκό-
μα σήμερα μᾶς τὸ καταντήσανε πολυτέλεια, καὶ
νὰ φορολογηθῆ ἀνάλογα τὸ κεφάλαιο καὶ τὸ
εἰσόδημα, γιὰ νὰ πλερώνει ὁ καθένας μας σύ-
φωνα μετὰ τὸ ἔχει καὶ μετὰ τὸ κερδίζει ἀπὸ τὴ
δουλιὰ του. Δίκαιο αὐτὸ πὸν ζητάτε καὶ ἡ
δικὴ μας ἡ Βουλὴ δὴ μᾶς τὸ δώσει.

Ζητάτε Δικαιοσύνη, ζητάτε νάλλάξει τὸ
ἀποχαννωτικὸ καὶ βλαβερὸ ἐκπαιδευτικὸ σύ-
στημα, ζητάτε νάχετε ἀσφάλεια, ζητάτε δὴ σᾶς
χρειάζεται γιὰ νὰ μπορέσετε κ' ἐσεῖς νὰ χα-
ρεῖτε τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα καὶ νὰ ζήσετε κ'
ἐσεῖς ἀνθρωπινὰ, πὸν δὲ ζεῖτε σήμερα. Ὅ,τι
ζητάτε εἶναι δίκαιο καὶ πρέπει νὰ σᾶς δοθεῖ.

Ζητάτε ἀκόμα στόλο καὶ στρατό. Δίκαιο
κὶ αὐτό. Μὰ γιὰ σταθεῖτε. Γιὰ νὰ φτιάξουμε
στόλο καὶ στρατό, μᾶς χρειάζονται παρῶδες.
Μὰ παρῶδες δὲν ἔχουμε κὶ οὔτε δὴ μπορέ-
σομε εὐκόλα νὰ βροῦμε. Ὁ λαὸς εἶναι ἀδύ-
νατο νὰ βαστήξει ἄλλους φόρους καινούριους,
καὶ κανεὶς δὲ μᾶς δανείζει οὔτε μονόλεφτο τσα-
κιστό. Τί νὰ γίνε λοιπὸν; Ἄ, σταθεῖτε καὶ
θαρρῶ πῶς τὸ βροῖκα. Νὰ κάνουμε κ' ἐμεῖς
δὴ κάνει ὁ φαμελίτης ὁ φρόνιμος σὰν πέσει
ἔξω σὴ δουλιὰ του κὶ ἀναγκαστεῖ νὰ λιγοστεύ-
σει τὸ καθεμερινὸ ἔξοδο τοῦ σπιτιοῦ του γιὰ
νὰ κοντσοπεράσει ὀπως ὀπως μετὰ βροικνού-
μενα. Τὸ ἴδιο νὰ κάνουμε λοιπὸν κ' ἐμεῖς. Νὰ
λιγοστεύουμε τὰ ἔξοδά μας καὶ νὰ τραβάμε
ἀπὸ τὸν προῦπολογισμὸ τὰ μισὰ ἀπὸ κείνα
πὸν τραβάμε ἴσαμε τώρα, ἀφίνοντας ἔτσι τᾶλλα
μισὰ γιὰ στόλο καὶ γιὰ στρατό.

Πρῶτα πρῶτα τσεκούρι σ' ὀλες τίς πε-
ριττές θέσες, δηλ. σὲ ὄσες δημόσιες θέσες

ὑπάρχουν ἢ γιὰ λοῦσο ἢ γιὰ νὰ ξοικονο-
μοῦνται κομματικοὶ φίλοι. Ὑστερα νάφισουμε
δὴ μποροῦμε ὁ καθένας μας ἀπὸ τὸ μιστὸ
του. Νά, ἐγὼ πρῶτος σᾶς δηλώνω ἐπίσημα
πῶς ἀπὸ σήμερα ἀφίνω στὸ Κράτος τὴ μισὴ
μου Βασιλικὴ ἐπιχορήγηση. Ὅσοι εἶστε δη-
μόσιοι ὑπάλληλοι κάντε τὸ ἴδιο, ἀφίνοντας ὁ
καθένας σας δὴ μπορεῖτε ἀπὸ τὸ μιστὸ σας,
καὶ τότε δὴ δεῖτε καὶ τὸν ἐργατικὸ νὰ σᾶς μι-
μηθεῖ, τότε δὴ δεῖτε καὶ τὸ φτωχότερο ἐργάτη
νὰ κόβει τὴ μπουκιά του σὴ μέση καὶ νὰ δίνει
τὴ μισὴ στὸ Κράτος γιὰ τίς ἀνάγκες του.

Θὰ κακοπεράσομε λίγα χρόνια, μὰ τί νὰ
γίνε. Ἐτσι πρέπει. Ἡ καλοπέραση καὶ τὰ
ραχατλήκια θάρθουνε κατόπι, σὰν τὰ καταφέ-
ρουμε, θυσιάζοντάς τα προσωρινὰ ὀλοι μας,
νὰ δυναμώσομε τὸ Κράτος, νὰ τοῦ δώσομε
τὴν ἐσωτερικὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ ἀξιοπρέπεια,
καὶ νὰ μπορέσομε πιά κ' ἐμεῖς νὰ φωνά-
ξουμε τίμα καὶ παληκαρία, κὶ ὄχι ντροπι-
σμένα καὶ πνηχτὰ καθὼς σήμερα:

— Ζήτω τὸ Ἔθνος!

ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ «ΣΠΙΤΙΟΥ»

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Τὸ σπίτι μου τὸ θέλω
Μικρὸ-μικρὸ,
Ἄπλό, μυριανθισμένο
Καὶ λαμπρὸ.

Μεγάλο νᾶχη κῆπο
Καὶ σκιερὸ,
Νὰ δίνη μὰ βρουσοῦλα
Κρύο νερό.

Τὰ δέντρα ν' ἀγκαλιάζη
Χλωρὸς κισσός,
Μέσ' στὰ κλωνιά νὰ παίζη
Ἡλιὸς χρυσός.

Τὸ σπίτι μου τὸ θέλω
Λευκὸ-λευκὸ,
Ἄπὸ τεχνίτη χέρια
Διαμαντικὸ.

Καὶ μέσ' σ' αὐτὸ τὸ σπίτι
Τ' ἀγαπητό,
Τ' ὀνειροχαῖδεμένο
Καὶ λατρυντό,

Θέ να κλοῦν οί μέρες
'Αρμονικά,
Τά χέρια θά δουλεύουν
'Εργατικά.

Κι όταν βλα τὸ βράδυ
Θέ να σιωποῦν,
Κ' οί κόποι τῆς ἡμέρας
Θά ξεχαστοῦν,

Τὸ πιάνο μου μ' ἀγάπη
Θά τραγουδῆ,
Κι ἀτέλειωτα τραγούδια
Θά κελαιδῆ.

Κι ἀπὸ ψηλά τ' ἀστέρια
Στὸν οὐρανό,
Τὸ σπῆι μου θά φέγγουν
Τὸ φωτεινό.

Κ' ἡ θεία τους ἡ γαλήνη
Μέσ' στήν ψυχή,
Θέ νᾶναι ἡ βραδυνή μου
'Η προσευχή.

ΣΤΗΝ ΠΟΔΙΑ ΜΟΥ

Μέσ' στή λευκοπλυμένη μου ποδιά
Μαζεύω τ' ἀγριολούλουδα τὰ μύρια,
Σὰ θάμα, ποὺ φυτεύουν στὰ βουνά
Μὲ τὸ φεγγάρι καὶ μὲ τὰ λιπόρνια.

Μέσ' στήν ποδιά μου τὴν ἐργατική
Μαζεύω τίς κλωστὲς καὶ τὰ μετάξια,
Νοιώθω σὰ νὰ μὲ ζώνη προκοπή,
Μιά δέσποινα μοῦ φαίνομαι παντάξια.

Κι αὐτὴ μου ἡ παιγνιδιάρικη ποδιά
Πόσες φορὲς στὸ δροσερὸν ἀγέρα,
Σὰν ἔτρεχα μὲ τὰ μαλλιὰ λυτά,
Κυμάτιζε σὰν προκοπῆς ποντιέρα!

Μὲ τὴν παρηγορήτρα μου ποδιά
Πόσες φορὲς τὰ δάκρυα ἔχω σφογγίσει!
Τὸ πρόσωπο μοῦ χάιδευε ἀπαλά,
Σὰ νᾶθελε νὰ μὲ παρηγορήσει.

Κι ἀκόμα ἕναν καιρό, κάποιον καιρό,
Μέσ' στή λευκή, λευκότετη ποδιά μου,
Ποιὸς ξέρει, ἂν μὲ τραγοῦδι σιγανό,
Ἀέ θᾶχω ναουρίσει τὰ παιδιὰ μου;
Γενεῖη. ΜΕΛΙΠΩ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΠΑΛΙΑΠΟΛΗ

Εἶναι ἄνθρωποι καὶ φυλὲς καὶ πολιτισμοὶ ποῦ περνοῦν χωρὶς ν' ἀφήσουν χνάρια πίσω τους. Καὶ ἄλλοι ποῦ βλέπει ὁ στερνὸς ὁ ἄνθρωπος τὴ ζωὴ τους στὰ ἔργα ποῦ ἀπέμειναν ἀπὸ τὸν καιρὸ τους—εἴτε ξεχρηστωμένα ἐρεῖπια, εἴτε σπασμένα ἀγάλματα, εἴτε κομματιασμένα βιβλία.

Κάθε πόλη δὲν ἔχει καὶ παλιάπολη; ἡ Χώρα στὴ Σαμοθράκη ἔχει τὴν Παλιάπολὴ τῆς.

Ἐκεῖ βλέπω ναῶν μαρμαρένιων καὶ χιτριῶν χαλάσματα, γκρεμισμένα τείχη, πέτρες κομμάτια καὶ μάρμαρα μεγάλα καὶ μικρὰ μὲ γράμματα καὶ δίχως γράμματα, μορφὲς εἰδώλων κομματιασμένων καὶ παραμορφωμένων, καὶ ἕνα λιμάνι χωσμένο ἀπὸ τίς κατεδασιὲς τῶν ποταμιῶν. Καὶ παντοῦ μέσ' στὰ ἐρεῖπια φυτρῶνουν ἀγριλιές, πρινάρια καὶ χόρτα σὰ νὰ πασχίζουν νὰ τὰ ἀποσκηπᾶσουν. Καὶ βλέπω ἐκεῖ τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, τὸν ἐρχομὸ τους στὸ νησί γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν καιρὸ τοῦ μεγάλου κατακλυσμοῦ, τὴν ἐγκατάστασή τους καὶ τὴν ἐπίσκεψή τῶν θεῶν ποῦ τοὺς φανέρωσαν μιὰ θρησκεία καὶ τοὺς ξεμυστηρεύτηκαν τὰ μυστήρια. Καὶ ἦρθαν οἱ Πελασγοὶ καὶ πέρασαν καὶ ἦρθαν ἔπειτα οἱ Ἕλληνες.

Ἄλλοι οἱ μεγάλοι ἥρωες πέρασαν ἀπὸ τὸ νησί καὶ ἔμειναν γιὰ νὰ μνηθοῦν στὰ μυστήρια, ὁ Ἰάσωνας, οἱ Διόσκουροι, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ὀρφέας, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Ἀγαμέμνωνας. Οἱ ποιητὲς λέγουν πὼς οἱ Ἀργοναῦτες ποῦ τοὺς ἔδερνε ἄγρια τρικυμία ἔταξαν, κατὰ τὴ συμβουλή τοῦ Ὀρφέα, νὰ πιάσουν στὸ νησί καὶ τὴν ἴδια ὄρα ἢ τρικυμία ἔπεσε. Οἱ Μεγάλοι θεοὶ τῆς Σαμοθράκης ὄρξινον τὸς ἀγέρηδες καὶ τίς μπόρες καὶ γλυτῶνουν τοὺς ναυτικούς ἀπὸ τίς θαλασσοφουρτούνες. Καὶ τότε οἱ Ἀργοναῦτες ἔκαναν πανιὰ κατὰ τὸ νησί καὶ νύχτα βγήκαν δέξω, πήγαν στὰ μυστήρια καὶ ξανάβαλαν πανιὰ κατὰ τὸ πέ-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀρ. 155.

λαγο σίγουροι πᾶς πὼς τὸ ταξίδι θὰ τοὺς ἔρθει δεξιὰ. Στὸ νησί καὶ ὁ Κάδμος ἦρθε καὶ πήγε στὴν τελετή, στὰ μυστήρια. Ἐκεῖ ἡ τύχη τὸ ἔφερε καὶ γνώρισε τὴν Ἀρμονία καὶ τὴν πῆρε γυναίκα, τὴ θυγατέρα τοῦ Δία. Στὴ χαρὰ φανερώθηκαν καὶ οἱ θεοὶ καὶ ὁ καθένας τοὺς ἔδωσε καὶ ἀπὸ ἕνα δῶρο, ὁ Ἀπόλλωνας ἔπαψε τὴν κιθάρα καὶ οἱ Μούσες τοὺς αὐλοῦς. Μιά μέρα ὁ Ποσειδῶνας, χολιασμένος μὲ τὸ Δία, βγήκε ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ τοῦ νησιῦ καὶ ἀπὸ κεῖ τὸν πόλεμο κῆρυξε ποῦ εἶχαν στήσει ἀναμεταξύ τους οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοί, καὶ ἔτρεμε ὅλο τὸ νησί ἀπὸ τὸ θεικὸ τοῦ βάρους.

Ἀυτὰ κι ἄλλα δηγοῦνταν μὲ περηφάνεια οἱ νησιώτες τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, οἱ κάτοικοι τῆς Παλιάπολης, οἱ Πελασγοί, τοῦ Δία οἱ ἀπόγονοι, καὶ ἀπ' αὐτοὺς τᾶμαθαν καὶ οἱ Ἕλληνες ποῦ κατοίκησαν στὴ Σαμοθράκη ἀργότερα.

Ἦρθε καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἐκεῖνος ποῦ εἶδε τόπους καὶ ἄλλους τόπους, καὶ πήγε στὰ μυστήρια. Στὴν ἱστορία του γράφει γι' αὐτὰ σὰ νὰ ἤξερε κάτι ποῦ δὲ θέλησε νὰ τὸ φανερώσει. Ἐκεῖνοι ἕμεις ποῦ ἦταν μνημένοι καταλάβαιναν τί ἐνοούσε. Ὅλοι τοὺς ἡς τόσο πέθαναν χωρὶς νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τίποτε.

Τέσσερις ἦταν, καθὼς φαίνεται, οἱ Μεγάλοι θεοὶ, οἱ Κάβειροι τῆς Σαμοθράκης, καὶ τὰ ὀνόματά τους Ἀξίερος, Ἀξιόκερα, Ἀξιόκερως καὶ Κάσμιλος. Ποιοὶ ἦταν αὐτοὶ οἱ θεοὶ σύμφωνα μὲ τὴν πελασγικὴ ἀντίληψη δὲν ξέρει κανεὶς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἐρμηνεύονταν ἢ φανερόνουνταν σ' αὐτοὺς σὰν τὴ Διμήτρα, τὴν Περσεφὸνη, τὸν Ἄδην καὶ τὸν Ἑρμῆ, καὶ ἄλλοτε πάλι σὰν ἄλλους συγγενικούς θεούς. Τὰ ἀγάλματα τοῦ Σάπα ποῦ ἔστειλε κάποιος βασιλεὺς γιὰ νὰ στηθοῦν στὴ Σαμοθράκη παράστασαν τὴν Ἀφροδίτη, τὸ Φαέθωνα καὶ τὸν Πέθο. Στὴ Λήμνο ἦταν οἱ Κάβειροι θεοὶ ἢ δαιμόνιοι τῆς φωτιᾶς καὶ ὁ Ἡφαίστος ἕνας ἀπ' αὐτούς. Ἴσως ἡ πρώτη μορφή τῶν Μεγάλων Θεῶν νὰ ἦταν ἡ Γῆ καὶ ὁ Οὐρανὸς τὸ ἀνώτατο ζευγάρι, τὸ πρῶτο ταίρι, καὶ ἱερέας τοὺς ὁ Ἑρμῆς. Ποιὸς μπορεῖ νὰ ξέρει; Μὰ καὶ μὲ τί δικαίωμα γυρεύουν οἱ τωρινὸι ἄνθρωποι νὰ ξεσκαλίσουν τὴν ὑπόστασιν καὶ νὰ ξεσκαπᾶσουν τὰ μυστήρια τῶν μεγάλων θεῶν; Ἡ ἀδικρίσια τῶν ἀνθρώπων δὲ λέγεται. Τὶ ἔδλεπαν ἢ τί ἔκαναν οἱ μνημένοι, εἶναι σὲ μᾶς ἀδιάφορο. Ὅμως ὅτι ξέρουμε θὰ τὸ ποῦμε. Ἦταν, φαίνεται, δύο βασιμοὶ στὴ μύθησιν καὶ δύο λογιῶν οἱ μνημένοι «μύ-

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΘΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

— Εἶμαι ὁ Ρήγας Φεραίος μιὰς μεγάλης Πνευματικῆς Ἐπανάστασης! Ὁρμίζετε;

Μιά κολώνια γέλοια ὑψώθηκε κ' ὕστερα ἔσπασε καὶ σκόρπισε, σὰν γκρεμιστὸν χιλιῶν ἀπανεσάλλον ποτηριῶν. Ἡ φωνὴ ξαναφώνισε πῶς δυνατὰ:

— Ὁρμίζετε;

Ἡ καρδιὰ τῆς Χρυσούλας πιάστηκε κ' ἔσφιγγε τὸ μαντηλάκι τῆς ἀπάνω στὸ στόμα γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀποπάρουν οἱ λυγμοί.

— Θέ μου! Θέ μου!

Καὶ φεύγανε τρεχάτοι καὶ ζητούσανε σαστισμένοι νὰ βροῦνε τὴν ὀξωπόρτα. Πίσω τὰ γέλοια τῶν πρόστυχων καὶ πραχτικῶν φρομάζανε.

Ἀνάμεσά τους ὁ Κορᾶς τρὸς κῆρυξε ἀπελπισμένος.

Εἶναι ἄρχε οἱ νέοι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, θλιβερά ἀπομεινάκια τῆς Φυλῆς, ξεφυστίδια δέντρου σαπη-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 355 φύλλο.

μένου ἀπὸ τὰ πολλὰ γερατειὰ καὶ σακατεμένο ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ξυλοκόπους, ἢ εἶναι βάρβαροι ἀκόμα, μὲ χοντρὲς ἀνατολίτικες ψυχές, ποῦ τίς θολώνουνε ὡς τώρα ξένα ἀκάθαρτα αἵματα καὶ πολυκαίρινη σκληριὰ; Στὰ λαχανοπαζάρια τῶν ψυχῶν τους, δὲν ἀνθίζει κανένα ὄνειρο μπλὲ. Ὁ νοῦς τους, γεμάτος παλιομαχαλάδες ὅπου κωλοσέρνουνται καὶ ζητιανοκυλιούνται οἱ πρόστυχες καὶ γκρεμίστικες ἀντίληψεις τῆς ζωῆς. Πίσω ἀπὸ τὰ φράκα τους τὰ καλοσιδερωμένα μαυρολογᾶ ἢ λερῆ ἀρβανίτικη φουστα νέλλα καὶ κάτω ἀπὸ τ' ἀψηλά καπέλλα τους ἀργοσαλεύει ἡ σκούφια τοῦ λιᾶτη μὲ τὰ λιγδωμένα ξόμπλια κι ἀπὸ τίς μύτες τῶ λουστρινέλιων παπουτσιῶν τους ξετρυνάει ὀλοκαίνουργια παρδαλὴ ἢ φούντα τοῦ ἀθάνατου τσαρουχοῦ!

Μιά ἀγανάκτηση καὶ μιὰ περιφρόνησιν σὰν τρικυμία, ἔσπασε στὰ στήθια τοῦ Ὁρέστη. Τοῦ ἦρθε νὰ δαγκώσῃ τὰ χέρια του, νὰ σπάσει τίποτα, νὰ φωνάξῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ.

— Ὁρέστη μου, Ὁρέστη μου, ἀφηνέ τους.

Ἡ πρώτη του ὑποσυνείδητη ὁρμὴ εἶτανε πάλι τὸ βαθύ αἰσθημ τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων, νὰ ρηχτεῖ ἀπάνω τους μὲ τὰ χέρια, καὶ μὲ τὸ κορμὶ καὶ μὲ τὸ κεφάλι, καὶ νὰ τοὺς ἀναποδογυ-

ρίσει ἀνάσκελα καὶ νὰ πατήσῃ ἀπάνω τους τὸ γόνατό του καὶ νὰ ρηξῃ στὸ ἐγὼ του σπαρταριστὴ τὴ γλυκότετη ἡδονὴ ποῦ νοιώθεινε τ' ἀσπαχτικὰ καὶ σαρκόβορα ζῶα, ὅταν ἔχουν μπηγμένα τὰ νύχια τους μέσα στὸ ζεστὸ κορμάκι τοῦ ἰχτροῦ... Ὅ, τι βαθιὰ στὴν ψυχὴ του, προγονικὸ κι ἀπολίτιστο, ληθαργικὰ κοιμότανε, ἀνατινάχτηκε καὶ ζύπνησε ἀθάνατο καὶ παντοδύναμο. Τὰ χέρια τοῦ Ὁρέστη σφιχτήκανε, καὶ τὸ ἀπάνω χεῖλι του τρεμούλιαζε κ' εἶδεινε τὰ δόντια του πρὸς τὸ δεξὸ πλάι καὶ τὰ μακτὰ του γεμίσανε ἀπὸ ἀναλαμπὲς κίτρινες.

Ἐνα ἀνακόλωμα τῆς ψυχῆς ἀτραποδιαβατικὸ κ' ὕστερα ὅλα ξεθωριασανε καὶ σθῆσανε, ἕνα ἄγριο κι ὁμορφότατο τέντωμα ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ κ' ὕστερα, στὴ στιγμή ὁ μαρμαζώρης πολιτισμὸς κωλοσύρθηκε καὶ τὰ εἰνούχισε ὅλα κ' ἡ ἀνοπτόαχτη ὁρμὴ νταντουλιασε κ' ἔκλινε καὶ τὰ χεῖλια τοῦ Ὁρέστη καὶ τὰ μάτια κ' ἡ ψυχὴ σκληθώθηκαν ἀπὸ τὸ ἥλιθιο ἐξευτελισμένο χαμόγελο τῆς ἀνήμπορης περιφρόνησης.

— Τιποτένιοι... τιποτένιοι.

Ψιθύρισε κ' ἱκανοποίησε τὸν ξεθυμασμένο θυμὸ του. Κ' ὕστερα στράφηκε πρὸς στὴ Χρυσούλα, ποῦ τρεμάμενη περίμενε παράμερα κάποιον ξέσπασμα ἔρ-

σται» και «μύσται εὐσεβείς» και είχαν για σημάδια και φυλαχτά ένα στεφάνι από έλιά και μια ταινία πορφύρη που τή φορούσαν στο κεφάλι. Όταν τύχαιναν σε μεγάλο κίνδυνο, γιατί το αυτολάχιστο είναι βέβαιον ότι τους μνημένους, αλλά και μόνο αυτούς, τους γλυτώνουν οι Μεγάλοι Θεοί από τους πιο τρανοὺς κινδύνους, από τον πνιγμό και από την πείνα. Και άλλος ένα είναι: βέβαιον, ότι όσοι μαθαίνουν τα μυστήρια γίνονται εὐσεβέστεροι, δικαιότεροι και καλλίτεροι από τον εαυτό τους. Η μύηση δὲ γινόταν σε μια μονάχα εποχή του χρόνου. Ἄλλὰ ἂν γινόταν τον καιρό της μεγάλης και ιερῆς τελετῆς στην πιο μεγάλη ζέση του καλοκαιριού, ήταν ιερώτερη. Ἀπὸ τὰ τέλη του Ἀλωνάρη ὡς τὴν ἀρχή του Τρυγητῆ κάθε χρόνο γινόταν τὸ μεγάλο πανηγύρι των Μεγάλων Θεῶν. «Θεωρίες» ιερῆς ἔρχονταν τότε ἀπὸ ἀμέτρητες ἑλληνικὲς πολιτείες στὴ Σαμοθράκη, νὰ προσκυνήσουν. Ἀργότερα καὶ ἡ Ρώμη ἔστειλε τὴ θεωρία της στὸ προσκύνημα. Οἱ ἱερωμένοι των Μεγάλων Θεῶν ποὺ λέγονταν Σάοι χόρευαν τότε ἀρματωμένοι μυστηριώδικους χοροὺς σὺν Κορύθαντες με μουσικὲς ἀπὸ αὐλοὺς και τύμπανα. Τὶ ἦταν στίς τελετῆς «τὰ δρώμενα» και «τὰ λεγόμενα» πάλι κανείς δὲν ξέρει. Τὰ λόγια ποὺ ἔλεγαν στὰ μυστήρια και τὰ ὄνόματα ἦταν πελασγικά, ἀπὸ μιὰ γλώσσα ποὺ μιλοῦνταν στὸ νησί ἀπὸ τοὺς νησιώτες ἀκόμα και ἀφοῦ χάθηκαν οἱ Πελασγοί. Ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους ἕνας ποὺ ἔκανε τὴν τελετὴ τοῦ καθαρισμού λεγόταν Κόης και ξομολογοῦσε κείνους ποὺ πῆγαν: νὰ μνησθῶν. Αὐτὸς ρώτησε τὸ Αὐσαντρο νὰ τοῦ μολογήσει τὸ μεγαλύτερο κακούργημά του: —Σὺ γιὰ οἱ Θεοὶ τὸ ἀπαιτοῦν, ρώτησε ὁ Σπαρτιάτης.

— Οἱ Θεοί, ἀποκρίθηκε ὁ Κόης.

— Τραβήξου λοιπὸν εἰς ἄς με ρωτήσουν αὐτοὶ και θὰ τοὺς πῶ τὴν ἀλήθεια.

Και ὁ Ἀνταλκίδης ἄμα τὸν ρώτησε τὸ ἴδιο πρᾶμα ὁ Κόης, ἀποκρίθηκε μονάχα: «Οἱ Θεοὶ τὸ ξέρουν».

Στὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον τὰ μυστήρια των Καβείρων ἦταν ἑγκαταλελειμμένα στὸ Πανελλήνιον, σ' Εὐρώπη και Ἀσία, σὺν τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια. Ὁ Ἀριστοφάνης τὰ ἀναφέρει. Σπαρτιάτες πηγάζουν νὰ μνησθῶν. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πηγάζουν, γιατί κι αὐτοὶ σέβονται και λατρεύουν τοὺς Καβείρους. Στίς κατηγορίες ποὺ ἔκαμαν τοῦ Διαγόρα εἶναι σημειωμένη κοντὰ κοντὰ ἡ ἀσέβεια γιὰ τὰ μυστήρια της

νῆς και τὴν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι κ' εἶπε: «Πάμε, Χρυσούλα! Νὰ φύγουμε! Νὰ φύγουμε!»

VI

Τὰ γέλια κ' οἱ φωνὲς δὲν τοὺς φτάνανε πιά. Ὁ καιρὸς εἶχε καλοσυνέσει κι αὐτὸς. Τὸ σύμφωνο ὄλο εἶχε χυθεῖ στὴ γῆς και τὰ δέντρα νιολοιμένα φαντάζανε τώρα πὺς δυνατὰ και πὺς πρᾶσινα κι ἀνασαινανε ἀναπνέοντας εἶτα βαθιὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Ἐνοιωθες, βογγοκυλοῦσε μέσα τους βουίζοντας ὁ χυμὸς ὄλης τῆς γῆς, λὲς κ' εἶσανε ὠριμα κορμιά γυναικῶν ποὺ ὀρθώνονται: ὕστερα ἀπὸ τὴν ἠδονὴν μου σκεμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν ἴδρον και τὰ στήθια τους χορτασμένα τραντάζουσε ἀπὸ τὴν ἀνυπόταχτη χαρὰ.

Στὸ βάθος, ἀνάμεσα στὰ δέντρα, ἕνας πέπλος νυφικός ἀπὸ μπλε κι ἄσπρο διάφανο τοῦλι, ἀραιὸ κυματοῦσε. Κι ἀπὸ τὴ γῆς ἀνέβηκε λαγνότατη και πλαντοῦσε τὸν κόσμον κι ἀναστατώνε σύντριχα τὰ πὺς κρυφὰ και πρωτόγονα ἐστιχτά της: σάρκα, ἡ βρειὰ μυρωδιὰ, ἡ ἀβύσταχτη, ποὺ ἀναδίνουσε τὰ χρώματα ὕστερα ἀπὸ τίς μεγάλες μύρες.

Τραχημένη ἡ Χρυσούλα ἀπ' ὄλες αὐτὲς τίς ὀρμές και τίς φωνὲς των χωμάτων βιαζότανε νὰ γυ-

Σαμοθράκης και τὸ φανέρωμά τους σὲ ἀμύητους ἀνθρώπους, και ἡ ἀσέβεια γιὰ τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια. Στὸν καιρὸ των Μακεδόνων ἡ φήμη των Καβείρων ὄλο και ἀπλώνεται. Ὁ Φίλιππος στὴ Σαμοθράκη γνώρισε τὴν Ὀλυμπιάδα και τὴν ἐρωτεύτηκε. Εἶχαν βρεθῆ ἐκεῖ και οἱ δύο τους στὰ μυστήρια και ἀπὸ τὴ γνωριμία και τὸν ἐρωτὰ τους γεννήθηκε ἀνθρώπος ξεχωριστὸς στὴν οἰκουμένη, ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς νικά τοὺς ἄλλους Μακεδόνες και στήνει τὴ Νίκη στὴν Παλιάπολη ἀντίκρου στὴ Μακεδονία, γιὰ φοβέρα. Ὁ Λυσίμαχος γίνετα μονάχος του προστάτης των ἱερῶν της Σαμοθράκης και τὰ κυβερνάει αὐτὸς. Ἡ Ἀρσινόη Φιλιάδελφος στὴ Σαμοθράκη φεύγει: γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖο Κεραννὸ ποὺ ἔσφαξε τοὺς γιουὺς της, και χιτίζει και ἀφιερώνει στοὺς Μεγάλους Θεοὺς ἕνα πολὺ ὀμορφο στρόγγυλο χίριο ποὺ τὰ θεμέλια του φαίνονται ἀκόμα στὴν Παλιάπολη. Ἐκεῖ και ὁ Περσέας, ὁ τελευταῖος βασιλεὺς της Μακεδονίας, νικημένος στὴ μάχη της Πύδνας ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Ρωμαίους, ζητεῖ ἄσυλον. Καὶ ὁ Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ φεύγει ἐκεῖ με τοὺς θησαυροὺς του ἀφοῦ νικήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀντίοχον. Τὸ νησί ἦταν ἄσυλον γιὰ κάθε κατατρεγμένο, ἐξὸν ἂν ἦταν κακούργος. Ὁ Ἀγῆσαντρος, στρατηγὸς τοῦ Περσέα, ἔφυγε μαζί του στὴ Σαμοθράκη γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰ χέρια των Ρωμαίων. Ἐκεῖ ὅμως ὁ Ρωμαῖος Ἀτίλιος ποὺ βρισκόταν στὴ Σαμοθράκη γιὰ τὰ μυστήρια τὸν κατηγοροῦσε πὺς θὰ μόλευε τὸ ἱερὸν των Μεγάλων Θεῶν ἡ παρουσία του, γιατί εἶχε σκοτώσει τὸν Εὐμένη κοντὰ στὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα στοὺς Δελφοὺς: τὸν κάλεσε λοιπὸν τὸ ἱερὸ δικαστήριον τοῦ τόπου ποὺ δικάζε ὄρους ἔφευγαν στὴ Σαμοθράκη και ἦταν φοινιάδες. Φοδούμενος πὺς θὰ ἀποδειχτεῖ φοινιάς τοῦ Εὐμένη προσπάθησε νὰ φύγει, μὰ ὁ Περσέας, γιὰ νὰ μὴ ἀνακαλυφθῆ και ἡ δική του συνοχή πρόσταξε και τὸν θανάτωσαν. Κι αὐτὸς ὅμως τότε κατηγορήθηκε γιὰ φόνον και τὸν ἐπίασαν τέλος οἱ Ρωμαῖοι και τὸν πῆγαν σκλάβον στὴ Ρώμη, —τὸν τελευταῖον βασιλεὺς της Μακεδονίας, και τὸν πέμψαν.

Ἄλλοι σέβονται τὰ ἱερὰ της Σαμοθράκης. Ἀπὸ τὸν Ἀλέξαντρο ὡς τὸν Αὐγουστο δύο μονάχα φορὲς τόλμησαν ἀνθρώποι νὰ τὰ παραβιάσουν, και τὴ μιὰ φορὰ ἦταν πειρατὲς τὸν καιρὸ ποὺ γινόταν ὁ Μιθραϊκὸς πόλεμος: ρήμαξαν τὰ ἱερὰ και πῆραν στολίδια ποὺ ἔβλεπαν χίλια τάλαντα. Καὶ ἦταν τὸν

ρίσει στὴ γαλήνην τοῦ σπιτιοῦ:

(Ἦ! νὰ ξεπλώσω, νὰ ξεπλώσω στὸ κρεβάτι μου, νὰ ζεστοτυλιχθῶ, νὰναι κλεισμένα τὰ παράθυρα, κλειστὲς κ' οἱ πόρτες, νὰ μὴ ἀκούω τίποτα, νὰ μὴ βλέπω τίποτα και νὰρθεῖ ὁ ὕπνος, ὁ ὕπνος νὰ πέσει ἀπάνω μου νὰ με σκεπάσει, σὰ σεντόνι. Τὰ χρώματα κ' οἱ μυρωδιὲς τῆς γῆς με πο νοῦνε, μέσα μου ζυπνοῦνε ὀλόκληρον δίχτι: ἀπὸ πλοκαμοὺς ἀνατριχίλας και ντρέπομαι και κοκκινίζω. Ἦ! πότε νὰ πάμε σπῆτι, νὰ σφιγγῶ ἀπάνω στὰ στήθια μου τὰ χέρια τοῦ Ὀρέστη νὰ μὴ φοβῶμαι τίποτα και νὰ ξεπλώσω και νὰ κοιμηθῶ... Ἦ! ὕπνε! ὕπνε!)

Εἶχανε φτάσει πιά στὴν ὀξώπορτα τοῦ νεκροταφείου, ὅταν ἔξαφνα θωροῦνε νὰρθετα ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου κι ὡς νὰ τὸ δούνε νὰ βρισκεται μουγγρίζοντας μπροστὰ τους, ἕνα αὐτοκίνητο—(σὰ σὲ ὄνειρο, σὰ σὲ ὄνειρο, τᾶβλεπε αὐτὰ ἡ Χρυσούλα).

Ὁ λακὲς κατέβηκε κι ἀνοίξε τὴν πορτίτσα, ἕνα πῶδι μικρούλιον, καμαρωτὸ, φάνηκε, ἀστραγάλοι πορευότατο: μέσ' ἀπὸ τίς τρυπητὲς μεταξὺμαυρες κάλτσες, ἕνα σὺν ἀνοιγόκλεισμα τρομαγμένων ματιῶν γοργοφανερωμα ποδιῶν—ἀπὸ τὰ γοργοφανερω-

μαίον ἐκεῖνο τὰ προσκυνήματα της Σαμοθράκης παρά ποτε καλλίτερα στολισμένα.

Τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποιητὲς και μυθογράφοι γράφουν γιὰ τοὺς Καβείρους της Σαμοθράκης, ὁ Καλλιμάχος, ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρέδιος, ὁ Μνασέας ἀπὸ τὰ Πάταρα και ἄλλοι. Ἄλλοι πάλι γράφουν εἰδικὰ συγγράμματα και δηγοῦνται κάθε παράδοση και τὴν ἱστορία ὄλη τοῦ νησιοῦ, ὁ Καλλίστρατος, ὁ Πολέμωνας και ὁ Ἰδομενέας.

Ἦρθε ὁ καιρὸς των Ρωμαίων και ἡ Σαμοθράκη ἔγινε και γι' αὐτοὺς ἐθνικὸ προσκύνημα, γιατί οἱ ἱερωμένοι των Καβείρων με σκοπὸ πολιτικὸν ἔλεγαν μ' ἐπιμονὴ πὺς οἱ Πενάτες της Ρώμης ἦταν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ θεοὶ της Σαμοθράκης και ὅτι τοὺς ἔφερε ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη στὴν Τροία ὁ Δάρδανος και ἀπὸ κε στὴ Ρώμη ὁ Αἰνείας. Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ Ρωμαῖοι προσκυνητὲς στὰ ἱερὰ των Μεγάλων Θεῶν και οἱ ἐπίσημοι Ρωμαῖοι καλλίτερα εἶχαν νὰ μνησθῶν στὴ Σαμοθράκη παρά στὰ Ἐλευσίνεια. Ὁ Μάρκελλος ἀφιέρωσε πλούσια δῶρα, ζωγραφιὲς και ἀγάλματα παρμένα ἀπὸ τὸ ρήμαγμα των Συρακοσῶν. Λένε πὺς εἶχε μνησθῆ και ὁ Κικέρωνας. Ὁ Βοκάνιος τὸν καιρὸ της ἐπιστρατείας τοῦ Λούκουλλου ἐνάντια στὸ Μιθριδάτην, ἀργοπύρησε τόσο στὴ Σαμοθράκη γιὰ νὰ δῆ τὴ χρονιάτικη μεγάλη τελετὴ και νὰ μάθῃ τὰ μυστήρια, ποὺ με τὴν ἀργητα αὐτὴ ὁ βασιλεὺς τοῦ Πόντου κατάφερε και ἔξφυγε.

Στὰ 18 μετὰ τὸ Χριστὸ ὁ Γερμανικὸς σκόπευε νὰ πάγει νὰ μνησθῆ, μὰ ἡ κακοκαιρία και οἱ μανιασμένοι ἀνεμοὶ τὸν ἐμπόδισαν νὰ πατήσῃ: τὸ πῶδι του στὸ νησί. Ὁ Διόσκουρος ἀναφέρει πὺς στὸν καιρὸ του ἀκόμα γίνονταν ταχτικά τὰ μυστήρια της Σαμοθράκης.

Ἄντρες, γυναῖκες και παιδιὰ, αἰῶνες ἔτρεχαν στὴ Σαμοθράκη νὰ μάθουν τὸ μυστικὸ των Μεγάλων Θεῶν, και νὰ μποροῦν με τὴ βοήθειά τους νὰ ἀσφαλίστουν γιὰ πάντα ἀπὸ κάθε ἀφανισμόν.

Ἦταν στὴ Σαμοθράκη και τὸ μαντεῖον των Καβείρων και ἄλλων θεῶν ἱερὰ. Σὲ μιὰ ἀπὸ της ἀμέτρητες σπηλιῆς τοῦ νησιοῦ, στὸ Ζηρύνθιον ἄντρον ἀφιερωμένο στὴν Ἐκάτην, θυσιάζαν μυστικά τὴ νύχτα σκύλους στὴ θεά. Οἱ νησιώτες λάτρευαν και φανερὰ τὴ Δήμητρα στὸ λιμάνι κοντὰ πὺς λεγόταν Δημήτριος λιμῆν, και τὸν Ἐρμῆ Σάο ἡ Σάω, και τὸ Δία στίς ψηλὲς κορφὲς τοῦ νησιοῦ,

ματὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἀφήνουν τὰ κορμιά των ἐφήβων νὰ ἠτυχάσουν ὄλη τὴ νύχτα—κ' εἶπαι τὸ φροῦ φροῦ τοῦ μεταξίνου μαύρου φουτανιοῦ, ποὺ τὰ σκέπασε ὄλο—ἀγκυλιάζοντας τα.

Ὁ Ὀρέστης τινάχτηκε δύο τρία βήματα μπροστὰ, τὸ κορμὶ του ὄλο ἔτρεμε. Δὲν πρόφτασε νὰ σκεφτεῖ, δὲν πρόφτασε νὰ φωνάξῃ: «Ὀρέστην ἡ Χρυσούλα. Ἦθελε, μὰ δὲν μποροῦσε και θάπεφτε ἂν δὲν τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι ὁ Γοργίας.

Ἀκούμπησε στὸν τοῖχον κ' ἔσφιγγε τὰ χέρια της: τὸ ἕνα με τ' ἄλλο και τὰ νύχια της κροφώνοντανε στὴ σάρκα της και τὰ μάτια της ὀλονοιγμένα κυτάνανε—ὦ! νὰ σκύψῃ, νὰ κἀμει δύο δίπλες: τὸ κορμὶ της και με τὸ κεφάλι: μπροστὰ νὰ χυθεῖ και νὰ ξεφύγῃ, μὰ δὲν μποροῦσε. Εἶτανε ριζωμένη στὸ χῶμα, ἀκκουμπισμένη σύγκορμα, σὺν περιπλακάδα, ἀπάνω στὸν τοῖχον τοῦ νεκροταφείου και κούταζε...

(Μὴν εἶταν ὄνειρο; μὴν εἶταν ὄνειρο; Ὅλα περνοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια της ἀνάη κι ἀπόκοσμα και θκιμπά—ὦ! νὰ μποροῦσε νὰ μετκινίσει και ν' ἀλαφρώσει ἀπὸ τ' ὄνειρον τὸ μολυβίνιον ποὺ θάπεφτε ἀπὸ τὰ φύλλα κάποιος καταρραμένης συκιάς!)

Εἶτανε, λέει, στὸ νεκροταφεῖον Μονπαρνὰς με τὸν

τὸν πρόγονο τῶν ντόπιων κατοίκων καὶ τῶν ἡρώων ποὺ τοὺς φανέρωσαν τὰ μυστήρια.

Ἀπ' αὐτὰ οἱ τωρινοὶ νησιώτες τίποτε δὲ θυμοῦνται, τὰ ξέχασαν ὀλότελα ὄλα. Καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τὰ ρίξανε στὰ καμίνια καὶ τὰκαμαν ἀσβέστη γιὰ τὰ σπῖτια τους.

(Ἀκολούθει)

ΙΔΑΣ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΟ Γ. ΧΑΣΙΩΤΗ

Κύριε,

Μοῦ κάματε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ στείλετε τὸ βιβλίον σας «Ἡ Γλῶσσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ», χωρὶς ἄλλο γιὰ νὰ μὲ τραβήξετε μὲ τὸ μέρος τῆς καθαρῆς πού διαλαλεῖτε, καὶ μπορεῖ μαζί καὶ γιὰ νὰ μοῦ δώσετε ἀφορμὴ νὰ τιμῶσω καθὼς τοὺς πρέπει ὄλα ὅσα ἀνφέρετε στὸ βιβλίον σας ποὺ εἶναι τόσο σωστά καὶ μὲ τόση δεξιοσύνη τὰ μεταχειρίζεστε.

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ χάρισμα. Ἄν καὶ δὲν εὐτύχησα νὰπολλάψω ἀπὸ κεῖνο τοὺς καρπούς ποὺ ἐλπίζετε, πάντα μοῦ κίνησε ζωνὴ τὴ φροντίδα καὶ μὲ φώτισε ἀπάνου σὲ κάποια συζητητικὰ συστήματα ποὺ μοῦ εἶναι κάπως ἀσυνήθιστα.

Τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου σας μοῦ προξένησε κάποια ξαφνίσματα πολὺ πολὺ παράξενα. Ἐμαθα χωρὶς νὰ τὸ περιμένω πὼς ἡ καθαρῆς εἶναι ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἰννοσημένη, φυσικὰ, καὶ μιλημένη ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ὄλους τοὺς καλοκαθαρεμένους. Ἰσαμε τὰ τῶρα φανταζόμενα—πλανημένοι ἀπὸ κακοὺς συγγραφίαιδες, πὼς, ἔξαφνα, οἱ τύποι ο βασιλεύς, τοῦ βασιλέως, τοῖς βασιλεῦσιν, εἶναι τύποι μιᾶς νεκρῆς γλώσσας, ποὺ μαθαίνεται στὸ σχολεῖο: μὰ πὼς μέσα στὸ σπῖτι λένε ο βασιλιάς, τοῦ βασιλιά, στοὺς βασιλιάδες: ὁμοία καὶ σ' ἐμὰς ἐδῶ στὸ σχολεῖο μαθαίνουμε νὰ κλίνουμε *res publica*, *rei publicae* λατινικὰ: μὰ γαλλικὰ ὁμοίως γράφουμε *la république*. Ἐμαθα πὼς τὸ πρόγραμμα τοῦ Βηλαρά δὲν εἶτανε τὸ ἴδιο μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ψυχάρη, πὼς ὁ «Θάνατος τοῦ Παλληκαρίου» τοῦ Παλαμά εἶναι ποίημα, γραμμένο σὲ ἀκανόνιστη γλῶσσα, πὼς ὁ Κορνῆλιος καὶ ὁ Ρακίνας κάμανε ποιήματα στὸ εἶδος τῆς Βατραχομουμαχίας, καὶ ἄλλα πρά-

ματα, ἕνα σωρὸ, καινούρια, ποὺ φέραν ἀνακάτωμα στὶς γνώμες μου τὶς πρωτινές.

Τὸ εὐτύχημα εἶναι ποὺ θυμήθηκα πὼς εἶχα διαβάσει τὸ «Θάνατος τοῦ Παλληκαρίου» σὲ λαμπρὸ πεζὸ λόγον, τὴν ἐξυπνὴ καὶ διασκεδαστικὴ καταδίκη τῆς καθαρῆς μέσα στὸ Βηλαρά, καὶ πὼς μέσα στὰ ἔργα τοῦ Κορνῆλιου καὶ τοῦ Ρακίνα δὲν εἶχα βρῆ τὸ παραμικρὸ σημάδι ἀπὸ τὴ Βατραχομουμαχία. Τότε ἄρχισα νὰ ὑποπτεύω πὼς δὲν εἴσαστε σωστά πληροφορημένοι καὶ πὼς τὰ ἐπιχειρήματα σας δὲ θὰ εἶχαν ἐπιστημονικὴ ἀξία.

Κι ἀπὸ τὴν ὑπόψια πέρασα στὴ βεβαιότητα ὅταν εἶδα μὲ τί τρόπο μεταφράζετε καὶ ζηγᾶτ' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἄρθρον μου γιὰ τὰ «Γράμματα» τοῦ Παλαμά. Ἐγραψα: «Ἡ γλωσσικὴ προπαγάντα τοῦ Μιστράλ καὶ τῶν ἄλλων Φελίμπρηδων εἶναι δουλειὰ ἀντιδραστικὴ τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶ δημοτικιστῶν εἶναι δουλειὰ προοδευτικὴ». Μεταφράζετε: «Ἡ προπαγάνδα τοῦ Μιστράλ καὶ τῶν Φελίβρων δὲν εἶναι ἔργον ἀντιδράσεως...» Αὐτὸ τὸ δὲν ἀριστουργηματικὰ δείχνει τὴν καλὴ σας πίστη: μόνον ἕνα ψεγάδι ἔχει, πὼς ἐκφράζει τὸ ἀντίθετον ἐκείνου ποὺ λέει τὸ κείμενον.

Μὰ καὶ τὸ νόημα ποὺ δίνετε τοῦ κομματιοῦ μου δὲν εἶναι λιγότερον ἐξυπνον ἀπὸ τὴ μεταφράσή του. Βλέπω μολαταῦτα πὼς δὲν εἶναι περιττὸ νὰ σὰς πῶ καὶ ὁ ἴδιος τί ἰννοῶ: τοῦλάχιστον ἡ δική μου ἡ ἐξήγησις θάξῃ τὴν ἀξία πὼς εἶναι ἡ ἀδυστηχὴ. Ἦθελα νὰ πῶ καὶ εἶπα πὼς ἡ προσπάθειαι τῶν *Felibres* γιὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς προβιγγιανῆς γλώσσας εἶναι ἀνώφελη, ἂν ἔχῃ θλιβερὴ, γιὰτὶ ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ἐγκαταστήσῃ μέσα στὴ Γαλλία μιὰ ἐπικίντυνη διγλωσσία, ἐκεῖ ποὺ τῶ δημοτικιστῶν ἡ ἐπιχείρησις εἶναι χρῆσιμο ἔργο καὶ ἀπαραίτητον, γιὰτὶ σκοπὸ τῆς ἔχει τὴν κατάργησιν τῆς τερατώδους διγλωσσίας ποὺ ρημάζει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐπίσημη καθιέρωσιν τῆς μόνης καὶ ἀληθινῆς ἐθνικῆς γλώσσας, τῆς δημοτικῆς, ποὺ ἐσεῖς, τόσο φίνα, μαλιάρῃ τὴ λέτε.

Ἐκρίνα, κύριε, καλὸ νὰ σὰς δώσω τὶς ἐξήγησες τοῦτες μὲ τὴ βεβαίωσιν τῆς ξεχωριστῆς μου ὑπόληψης

EUGENE CLÉMENT

Γ. Γ. Διαβάστε καλὰ τὸνομά μου, καθὼς τὸρθογράφω. Κι ἂν ἀκόμα θελήσετε νὰ καταγίνετε μ' ἐμένα, θὰ μὲ ὑποχρεώσετε νὰ μὴ μὲ ξαναπῆτε *Κλερμάν*.

Ὀρέστη καὶ τὸ Γοργία. Καὶ στεκότανε στὸ κατώφλι. Κι ὄρμησε μὲς ἀπὸ τὴ θολοῦρα πέρα τοῦ ἀτέλειωτου δρόμου ἕνα αὐτοκίνητον καὶ ὡς τὴν εἶδε, ἦρθε καὶ σταθῆκε μουγκρίζοντας μπροστὰ τῆς. Ἦ πορτίτσα του ἄνοιξε καὶ νευρικό θάπερτε. Ὅλη τῆς ἡ δύναμις εἶτανε μαζεμένη στὰ μάτια καὶ ἔβλεπε. Ὅλα τὰ ἔβλεπε. Ἐκεῖνη εἶχε σταθεῖ μπροστὰ στὸ αὐτοκίνητό τῆς καὶ τὸν περιμένε. Καὶ χαμογελοῦσε. Τὸ κορμί τῆς μ' ὄλη του τὴ λιγνότη καὶ μ' ὄλη του τὴ χλωμάδα, φαινότανε εὐτὺς ἀταλαοδύναμον καὶ ἀχόρταγον καὶ τὰ μάτια τῆς τ' ἀγέλαστα ποὺ τὰ βαθιοπερικύκλωνε ἕνα μεγάλο γαλάζιον στεφάνι—καίγανε. Τὸ πρόσωπὸ τῆς ὄλο—ρόδο χλωμὸ π' ὄ τὸ ξεχνούδιαν καὶ τὸ χαρήκανε χέρια πολλὰ καὶ ὅπου ξεχνούδιαν καὶ πνιγέκανε, ἀπὸ τὸ πιπίλισμα τὸ πολὺ, ἀόφνητα μελισσολόγια. Εἶχε τὴν κουρασμένη χάρη τὴν πολυξερῆ, ποὺ ἔχουνε τὰ χεῖλια τὰ πολυφιλημένα καὶ τὰ μάτια τὰ πολυαγρυπνημένα καὶ τὰ χέρια τὰ διάφανα, ποὺ εἶναι πάντα λιγωμένα ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀνάμνησες.

Ἐκείνη καὶ τὸν κύταξε ξαφνισμένη πὼς βρέθηκε κοντὰ τῆς, τί τρέχει, ποὺ εἶτανε; Δὲν τρέμων... Δὲν ἔχω τίποτα... Εἶμαι ἡσυχῆ... Γιατὶ νὰ τρέμων; Βλέπετε, δὲν τρέμων.

— Μὴν κάνετε ἔτσι... Πὼς τρέμετε;.. Μὴν τρέμετε... Ἦσαν χάσατε... τῆς ἔλεγε καὶ τῆς ξανάλεγε ὁ Γοργίας: καὶ τῆς χάδευε τὸ χέρι.

Κ' ἐκεῖνη τὸν κύταξε ξαφνισμένη πὼς βρέθηκε κοντὰ τῆς, τί τρέχει, ποὺ εἶτανε;

— Δὲν τρέμων... Δὲν ἔχω τίποτα... Εἶμαι ἡσυχῆ... Γιατὶ νὰ τρέμων; Βλέπετε, δὲν τρέμων.

Κ' ἔτρεμε ὄλη. Καὶ κύταξε. Κύταξε τὸν Ὀρέστη ποὺ χλωμὸς προχωροῦσε... προχωροῦσε... Ἄ! καὶ νάειταν μπορετὸ νὰ τόνε σταματήσῃ, μὰ δὲν μποροῦσε, τὸ γόνάτι τῆς εἶσανε λυμένα καὶ ἂν δὲν ἀκουμποῦσε στὸν τοῖχον θάπερτε. Ὅλη τῆς ἡ δύναμις εἶτανε μαζεμένη στὰ μάτια καὶ ἔβλεπε. Ὅλα τὰ ἔβλεπε. Ἐκεῖνη εἶχε σταθεῖ μπροστὰ στὸ αὐτοκίνητό τῆς καὶ τὸν περιμένε. Καὶ χαμογελοῦσε. Τὸ κορμί τῆς μ' ὄλη του τὴ λιγνότη καὶ μ' ὄλη του τὴ χλωμάδα, φαινότανε εὐτὺς ἀταλαοδύναμον καὶ ἀχόρταγον καὶ τὰ μάτια τῆς τ' ἀγέλαστα ποὺ τὰ βαθιοπερικύκλωνε ἕνα μεγάλο γαλάζιον στεφάνι—καίγανε. Τὸ πρόσωπὸ τῆς ὄλο—ρόδο χλωμὸ π' ὄ τὸ ξεχνούδιαν καὶ τὸ χαρήκανε χέρια πολλὰ καὶ ὅπου ξεχνούδιαν καὶ πνιγέκανε, ἀπὸ τὸ πιπίλισμα τὸ πολὺ, ἀόφνητα μελισσολόγια. Εἶχε τὴν κουρασμένη χάρη τὴν πολυξερῆ, ποὺ ἔχουνε τὰ χεῖλια τὰ πολυφιλημένα καὶ τὰ μάτια τὰ πολυαγρυπνημένα καὶ τὰ χέρια τὰ διάφανα, ποὺ εἶναι πάντα λιγωμένα ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀνάμνησες.

Εἶτανε ἀσάλευτη καὶ χαμογελοῦσε. Ὁ Ὀρέστης ἔσκυψε καὶ τῆς φίλησε τὸ γαντωμένο χέρι καὶ ἀνοιγοκλείσανε τὰ χεῖλια του.

— Τί νὰ πε; Τί νὰ πε;

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα ἀρ. 8.—Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ δρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 δρ. τὴν τριμηνίαν) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητῆς ἂν δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομῆ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλον 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίосκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρόμου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κίосκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας Γ. Κολάρου καὶ Σακέτιου (ἀντικρὸν στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὸ συλλαλητήριον—Ἐπαναστάσις μὲ καθαρῆς—Ὅλοι ἐπαναστάτες!—Γιὰ τὴν παιδεία μας—Οἰκονομικὴ μεταρροδμίση.

ΣΕΜΝΑ, ἴσχυρα, σοβαρά, ἐπιδαιτυκὰ, Ἐγγλέζικα, καὶ δὲ θυμοῦμαστε πιά πὼς ἀλλιώτικα τὰ εἶπανε, τὰ συλλαλητήρια ποὺ γινέκανε κ' ἐδῶ καὶ στὶς ἐπαρχίες τὴ Δευτέρα. Καὶ τοὺς ταιριάζουσε ὄλ' αὐτὰ τὰ ἐπίθετα. Ἄν τὰ λέγανε μάλιστα ἀντικωματικὰ συλλαλητήρια, τὸ ἴπθετον θάν τοὺς ταίριαζε περσότερον, ἀφοῦ οἱ σάντιδες, οἱ κομπουῖρες, τὰ ξελαρωγγιόματα καὶ ὄλα τὰ παρόμοια πυρομαχικὰ, ποὺ ἀστράφτουσε καὶ βροντοῦνε σὲ κάθε κομματικὸ συλλαλητήριον, στὰ συλλαλητήρια τῆς Δευτέρας εἶχανε μείνει στὶς πολεμικὲς ἀποθῆκες τους.

Τὰ συλλαλητήρια λοιπὸν πιτύχανε, ἀφοῦ γινέκανε εἰρηνικὰ, ὅπως τὰχανε προσκεδιάσει. Γιὰ νὰ πιτύχῃ τῶρα καὶ ὁ σκοπὸς τους, πρέπει κείνοι ποὺ λάβανε μέρος σ' αὐτὰ νὰ μὴ θαρρέθουν πὼς πάει πιά, τέλειωσε ἡ δουλιὰ τους, καὶ πὼς μεροῦνη ἀπὸ δῶ καὶ ὄμπρὸς νὰ ξεκουράζονται πᾶνω στὶς δάφνες τους. Τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰν τὸ νιώσουν πὼς ἀπὸ δῶ καὶ ὄμπρὸς ἀρχίζει ἡ δουλιὰ τους, γιὰτὶ ἕνα συλλαλητήριον ξεχνιέται γλῆγορα καὶ περνάει στὴν

Ἡ Χρυσούλα δὲν μπόρεσε ν' ἀκούσει. Πὼς μιλοῦσαν ἔτσι, Θεέ μου! Ἡ Χρυσούλα κύταξε, ὄλη τῆς ἡ ψυχὴ μαζεῦθηκε στὰ μάτια τῆς καὶ ἀποκρεμάστηκε σὰ δάκρυον στὰ ματόκλαδὰ τῆς καὶ κύταξε: Τὰ μάτια τοῦ Ὀρέστη ὀλανοιγμένα μὲ τρόμον καὶ λαχτάρη, σὲ νὰ σκύθανε στὴν ἄκρη πανώριου γραμμοῦ. Τὰ μάτια Ἐκεῖνης, πεισμένα ἀπάνω του τόνε τρυπούσανε ἀγέλαστα καὶ σκληρὰ καὶ τὸ πόδι τῆς τὸ χτυποῦσε χᾶμω νευρικά καὶ ἀπότομα καὶ ὄλο τῆς τὸ κορμί σειότανε. Ὅ! πὼς ἐμοιάζε ὄλο τῆς τὸ κορμί σὲν πυρωμένο σίδηρον, ὅπου βαραιοστενάζουσε τὰ δάκρυα οἱ δυνάμεις τῶν ἀντρῶν καὶ τοῦ κάκου πολεμοῦνε νὰ τοῦ σβήσουνε τὴν πύρα!

(—Ὅχι, ὄχι! δὲν εἶναι ἀγάπη αὐτῆ, δὲν κάνουν ἔτσι οἱ γυναῖκες ποὺ λένε σ' ἀγαπῶ καὶ χαμηλώνουσι τὰ μάτια, γιὰτὶ ντρέπονται μὴν τυχῆ καὶ δεῖ μέσα τους ὁ Ἀγαπημένος τὰ μυστικὰ τῆς σάρκας ποὺ τὴν ὄρα ἐκείνη λαμποκοποῦνε μέσα γιορτοστολισμένα καὶ ζέσηθα...)

— Βλέπετε, δὲ μιλοῦνε γι' ἀγάπην. Μὴ στενοχωρεῖστε, Χρυσούλα. Δὲ βλέπετε; Δὲ μιλοῦνε γι' ἀγάπην.

— Δὲν ξέρω... δὲν ξέρω... Ἐγὼ φοβοῦμαι... Ἦρθε... Πὼς ἦρθε; Γιατὶ νάρθει; Μήτε χαμόγελο

ιστορία, αν κείνοι που το κάμνανε δε σταθούν με το ντουφέκι, να πούμε, στο χέρι να φωνάζουν: «Προσέχτε, γιατί δώ είμαστε!»

*

ΝΑ ξέρανε ωστόσο όλες κείνες οι χιλιάδες λαός που μαζωχτήκανε στο Πολύγωνο τί θέλουμε και τί ζητάνε; Λαϊκή εξέγερση. Πολυκαλά. Μά για τί πράμα εξέγερση; Διαβάσαμε το λόγο πουδγαλε δ κ. Παπαφώτης στο συλλαλητήριο, διαβάσαμε και το ψήφισμα. Και τα δυο πέρα πέρα στην καθαρεύουσα γραμμένα και τα καλομελετήσαμε και ιδρώσαμε όσο νάν τα νιώσουμε.

Αλοίμονο! Επανάσταστ με Καθαρεύουσα! Αξίζει να γίνει κι αυτό το παράξενο στο κοφορωμαίικο.

Και μήπως στην Αθήνα μοναχά; Σ' όλες τις επαρχίες τα ίδια. Μόνο οι Έπαρχίτες γράφανε τις προάλλες το ψήφισμά τους σε ζωντανή γλώσσα, μα το ψήφισμα τ'εχει γράψει ο δημοσιογράφος Στ. Σταματίου που δεν καρτερούσε να βγούν οι ξειωματικοί στο Γουδι για να παναστατήσαι.

*

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ κι ο Μιστριώτης, αφού κεί η άφεντιά του πήγε τή Δευτέρα στο Πολύγωνο. Επαναστάτης κι ο Καζάκης. Επαναστάτης κι ο δεινός δάσκαλος κι ο τάζος βουλευτής. Μά αφού όλοι αυτοί οι κύριοι επαναστατούν, έναντιο ποτανού έμεις οι άλλοι επαναστατούμε;

Όλοι, βλέπετε, σήμερα πέρα πέρα, καλοί κακοί, ζήτων την επανάσταση. Κ' έτσι πιά η επανάσταση πάει να νάναι επανάσταση ξαναγεννημού, καθώς τή λένε, και γίνεται επανάσταστ «μετωικωμού», καθώς κεί είναι. Σώνει μοναχά ο μετανιωμός μας να νάναι αληθινός και να μήν ξεθυμάνη γρήγορα.

*

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ της Δευτέρας χαρίζει κ' ένκ παραγραφάκι του, τόσο δά, για την παιδεία.

«Διαμαρτύρεται, λέει, κατά τής σημερινής της πολιτείας αδιαφορία: περί μορφώσεως κλήρου και πρακτικώτερας δημοσίας εκπαιδεύσεως, των δύο τούτων ισχυροτάτων παραγόντων του προοδισμού (!!) του έθνους».

Αφού παραδέχεται κείνος που σύνταξε το ψήφισμα την παιδεία μας για έναν από τους δυο ισχυροτάτους παράγοντες κτλ., έπρεπε να έπιμείνει περισσότερο σ' αυτό το ζήτημα και να του δώσει την πρώτη πρώτη θέση στο ψήφισμα.

Έτσι που το παραρήξανε το παραγραφάκι αυτό, ανάμεσα στις φυλακές και στην τοκογλυφία (ο παραπάνω παράγραφος μιλάει για τις φυλακές κι ο παρακάτω για την τοκογλυφία) δείχνουνε πως δε δένουνε κρια μεγάλη σημασία στο ζήτημα της παιδείας, μα πως το βάλανε κι αυτό, έτσι για να δείξουν πως δέν ξεχάσανε τίποτα.

Η δική μας η γνώμη είναι, και τή φωνάζουμε, πως όσο δέν αλλάξει αυτό το περίφημο έκταιδ. σύστημα, και

χιλίες επανάστατες να γίνουνε δε θα μπορούσαν να μάς αλλάξουν.

*

ΩΣΤΟΣΟ δ κ. Εύταξίος, λένε, κάτι λογαριάζει να κάνει. Θα καταργήσει δηλ. τα Σκολαρχεία και θα κάμει Γυμνάσια με περισσότερες τάξεις και Ημεγευμνάσια ή Λύκεια με λιγότερες. Έτσι θα λιγοστήσουν οι δασκάλοι και θα γίνει αρκετή οικονομία στα έξοδα.

Αυτό, θαρρούμε, λέγεται οικονομική μεταρρύθμιση—μα κάποια άλληνη μεταρρύθμιση πιά βαθιά και πιά σοβαρή αποζητάει σήμερα η Παιδεία μας. Κι αν αντί να νάναι Γυπουργός της Παιδείας δ κ. Π. Ζαΐμης, εΐτανε δ κ. Παναγιωτόπουλος, θα την ένιωθε αυτή τή μεταρρύθμιση, ίσως και θα την πιτύχαινε.

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Ψηλά στα γαλανόλευκα του ουρανού παλάτια μ' ανέβασαν, αγάπη μου, τα δυό σου μαύρα μάτια.

Μ' έφεραν στον αφάνταστο της ευτυχίας θρόνο τα βελουδένια μάτια σου με μιὰ ματιά τους μόνο.

Αθήνα.

ΛΙΑΙΚΑ ΑΘ. ΜΗΕΤΣΙΚΑ

ΣΥΣΤΑΙΝΟΥΜΕ

το Βιβλιοπωλείο του κ. Λουκά Γ. Χατζηλουκά (Αθήνα—δδός Σταδίου 34). Αγοράζει βιβλία και βιβλιοθήκες κ' είναι το αρχαιότερο στο είδος του. Ίδρύθηκε στα 1889 κ' ένδίδει ταχτικά κάθε χρονιά καταλόγους, που τους στέλνει χάρισμα σ' όποιον τους ζητήσει.

Υπό την Υψηλήν προστασίαν της Α. Μ. του Βασιλέως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ και ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Εν Αθήναις (Πλατεία Κένιγγος)

Έγκεικρημένη δια του από 29 Ιουλίου 1894

Β. Δ. Σχολαί τεχνικών σπουδών άνωτεραι:

ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ,

ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Φοιτησις διετής.

Έναρξίς μαθημάτων τῆ 15 Σεπτεμβρίου.

Πρόγραμμα άποστέλλεται δωρεάν.

Γίνονται δεκταί μαθηταί.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

ΙΕ'

ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νά σάς τὰ πῶ λοιπόν, παιδιὰ μου, μιὰ και καλή (ἀρχισε ὁ γέρος) στὸν τόπο μου οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν και δὲ σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλειὰ τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισὲς οἱ δουλειὲς εἶταν πού μὰς ἀφάνησαν τότες.

Εἶμουνα δέκα μὲνὼ νοικοκύρης, κ' ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιὰ της τὸ πρῶτο της, ἀχ, και τὸ στερνὸ της! Μήτε χωράφι εἶχαμε μήτ' ἀμπέλι. Σερμαγιά μας εἶταν ἡ βαρκουλά μου και τὰ δίχτυα μου. Πρὶν ἀκόμα νὰ λευτερωθῆ ἡ Χριστίνα πέρασαν κι ἀπὸ τὸ χωριὸ μας και μάζευαν οἱ δικοὶ μας ὅ,τι μπορούσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ὅ,τι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπόν τὴ βάρκα μου, κ' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτυα, και μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἦρθε ἡ ὄρα μας και θὰ δοῦμε και μεῖς ἀσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκουλά σὰν ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα, και τὴς φωνάζαμε «στὸ καλὸ». Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες πού βρεθήκαμε ἔρμιο και μοναχοὶ σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή! Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πήραμε ὄλοι μας τὰ βουνά. Εἶτανε νύχτα, και τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ μεῖς ξέραμε τὰ κατατόπια, κι αὐτοὶ δὲν τᾶξεραν. Κ' ἔτσι γλύτωσαν πολλοὶ, ἀν και τὸ χωριὸ μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅ,τι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκίθοντας και πήραμε τὸ βουνὸ, ἀρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ της Χριστίνας! Τί νὰ κάμουμε τώρα! Βύξαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου, δὲ σώπαινε τὸ μωρὸ!—Φράξε τὸ στόμα του, σφιξ' το στὴν ἀγκαλιὰ σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, και χαθήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί ὄλο τσίριξε.

— Αἱ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ αὐτὸ θὰ πάῃ, ἡ ὄλοι μας. Κάμα τὸ σταυρὸ σου, και πέτα το στὸν γκρεμνὸ! Γλήγορα γιὰ τὴν πλάκωσαν! Νά, γύρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεῖ κάτω. Σφιξε τὰ δόντια σου, και στὸν γκρεμνὸ.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 352 φύλλο.

τώρα πιά, μήτε καλοσύνη. Πόσο ὁμορφα περάσανε οἱ μῆνες πού δὲν εἶτανε ἐδῶ! Και πόσο γλήγορα! Ὀϊμέ! Ὀϊμέ! φοβοῦμαι, θὰ μοῦ τὸν πάρει πάλι!

Τρόμαξε. Ὁ Ὀρέστης τὴν σκίφτει και τῆς μιλεῖ. Πόσο εἶναι χλωμός! Πόσο εἶναι χλωμός! Ἐκεῖνη τὸν κυτᾶζει, δαγκώνει τὰ χεῖλια της, λέει μιὰ λέξη κ' ὑστερα πάλι σωπαίνει και χαμογελά. Ἐάφνου θάρρεψε ἡ Χρυσούλα πὼς μιλούσανε γι' αὐτή. Θέλανε νὰ τὴ σκοτώσουνε. Και κρυφομιλούσανε. Πὼς νὰ τὴ σκοτώσουν; —Μὲ τὸ μαχαίρι, ἔλεγε ἡ Νόρα.—Μὲ τὴν ἀγάπη, ἔλεγε ὁ Ὀρέστης, πὼς σκληρὸς κι ἀνήλεος. Μὲ τὴν ἀγάπη. Και δὲ συμφωνούσανε.

— Φοβοῦμαι! Φοβοῦμαι!

Μαζεύτηκε στὸν τοῖχο κι ὁ Γοργίας τῆς πῆρε τὸ χέρι κ' ἤθελε νὰ τὴν παρηγορήσει και δὲν ἔξερε τί νὰ πει.

— Σώπα... σώπα, Χρυσούλα. Δὲ βλέπεις πὼς κυτᾶζονται σὰν ἔχτροι;

Τὰ χεῖλια του τὸ λέγανε, μα τὰ μάτια τοῦ Γοργία θωρούσανε πεισματάρικα και μὲ κάποια δυσκολοξεδιάλυτη εὐχαρίστηση κάποιες εἰκόνας. Ναι, ναι, εἶναι ὁ Οἰδίποδας ὁ ὁμορφος λεβέντης μὲ τὸ κόκκινο αἱματωμένον κοντάρι πού ξεκίνησε νὰ κατα

χτήσει τὴ ζωή... Και εἶναι ἡ Σπίγγα πού στέκεται στὰ στενορόμια τῆς νιότης—ὦ! γιὰ τὴν νᾶναι τόσο ὁμορφη! γιὰ τὴν νᾶναι τόσο ὁμορφη!—κι ἄλλοι του πού θὰ τὴ συναντήσαι, κι ἄλλοι του πού δὲ θὰ μπορούσαι νὰ λύσει τὸ σφιχτοτυλιγμένο μυστήριο τῆς ζώνης της και νὰ κυριαρχήσει τὴν ἀνυπόταχτη ὀρμητῶν λαγώνων της.

— Ὄ! πὼς τὸν κυτᾶζει! πὼς τὸν κυτᾶζει! φώναξε τὴν ἡ Χρυσούλα τρομαγμένη.

— Ναι, ναι, εἶναι ὁ ὁμορφος Λεβέντης κ' εἶναι κ' ἡ Γυναικία και στέκεται ἀνάμετὰ τους τὸ σφιχτὸ Μυστήριο τῆς Σάρκας.

— Πὼς τὸν κυτᾶζει! πὼς τὸν κυτᾶζει!

Ἐλεγε τώρα κι ὁ Γοργίας και τὴν ψυχὴ του τυραννούσανε παράξενες ἀνατοχίλιες. (Ὄ! θᾶτανε ἀπὸ τίς γυναῖκες ἐκεῖνες πού ἀν μείνεις μόνος μαζί μὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς κ' εἶναι δωμάτιο μικρὸ και κατεβασμένες οἱ κουρτίνες κι ἀπλώσει ἀπάνω σου τὰ μπράτσα της τὰ χλωμά και δυνατὰ—ὦ! πὼς τρίζουνε τὰ δύστυχα κορμάκια τῶν πάρα πολὺ ἄγουρων ἐφήβων, μέσα σὲ τίτοιες ἀγκαλιές!—θὰ σὲ περιχύνε ἕνας φόβος τρελὸς και θᾶτρεςες νὰ παραμερίσεις τίς κουρτίνες και ν' ἀνοιξεις τὸ παράθυρο τρέμοντας μὴ σὲ προφτάσει και ἰσχυρὸς στὸ δρόμο

νὰ φωνάζεις: Βοήθεια! μὲ πνίγουνε! μὲ πνίγουνε!)

Ὁ Ὀρέστης ἔσκυψε πὼς χλωμός τώρα και τῆς ξαναφίλησε τὸ χέρι. Κ' ἐκεῖνη γρήγορα-γρήγορα, χωρὶς οὔτε κᾶν νὰ καταδεχτεῖ νὰ στραφεῖ σὲ κάποιο πράμα πού δίπλα της ἀναστίναζε και πονοῦσε και τὸ λέγανε Χρυσούλα, ἀνέθηκε στὸ ἀυτοκίνητό της και τὸ φρού φρού ἀνάβρυσε πάλι χαρούμενο και πεταχτὸ γύρω στὰ πόδια της κ' ἔπειτα πάλι σώπασε—ἀγκαλιάζοντάς τα.

Τὰ γυαλένια μόνο μάτια τοῦ ἀυτοκινήτου τὴν ὄρα πού στρεφότανε νὰ φύγει, κυτᾶσανε ἀγρια τὴ Χρυσούλα και τῆς φάνηκε ξάφνου πὼς ἡ μηχανὴ αὐτὴ κ' ἡ Νόρα μαζί, ἀποτελούσανε ἕνα ὄντο ζωτικὸ και κακούργο, ἕνα μαγκθῆριο πού ξεκίνησε κ' ἦρθε ἀπὸ τὰ βάθη τῶν καιρῶν ἀχόρταγο νὰ ξεριζώσει σωρούς τὰ τρυφερά, δάκνθιστα δεντράκια και τὴν καταπράσινη ἐλπίδα τῶν ἀνυποψίαστων κάμπων.

Ἐφυγε μουγκρίζοντας—και τ' ἔκουσε ἡ Χρυσούλα νὰ φοβερίζε πὼς θὰ ξανάρθει πάλι και δὲ θὰ θὰ γλυτώσει και μ' ἕνα κίνημά του θὰ τῆς τσάκιζε, σὰν κοτσάνι λουλουδιῶν, μέσ' στὴ μέση τὸ κορμί.

Ὄ! ὄ! ὄ! Ἐγὼ μ'αὶ πὼς στερεὴ ἀπὸ σένα και πὼς δυνατὴ και θὰ σοῦ σπάσω τὴ ζωὴ και θὰ

Πέτα το, σου λέω, πέτα το, στον γκρεμό, στον γκρεμό, γλήγορα κ' έρχονται, νά τους!

Αυτή, που ως τώρα μισογγύριζε καθώς έτρεχε, εξαφνα βγάξε: μιὰ φωνή που άντηλάλησε τὸ βουνο. Δὲ βάσταζε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ δῶ, κι ἄλλο δὲ βλέπω παρά τὸν γκρεμό! Τί ἔκαμα τότες, δὲν ξέρω· πρέπει νάπεσα κάτω ξερὸς· πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἦρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡσυχία σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ εἶταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἀπὸ κεῖ ἔβγαζαν οἱ φλόγες, ἀπὸ κεῖ ἤρχονταν τὰ μουγκρητὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογισθῶ ἂν εἶταν ἀλήθεια, ἂν ὄνειρευόμουν, ἂν εἶμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, εἶταν ἀλήθεια! Γκρεμίστηκε ἡ Χριστίνα μετ' ἐμὲ. Νά τοις ὁ γκρεμὸς! Νά τοις τὸ βράθυρο! Τί νὰ κάμω τώρα! Ἰσως εἴ, ἡ Χριστίνα, ἰσως δὲν ἔπαθε τίποτε, ἰσως λιγοθύμησε· ἄς κάμω πῶς κατεβαίνω, νὰ δῶ, νὰ τὴν εἶρω, νὰ ζήσω ἢ νάπεθάνω μαζί της.

Καὶ κεῖ ποῦ ἔκαμα νὰ κατέβω,—μπάμ! καὶ σφυρίζει ἕνα βόλι στ' αὐτό μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκαμα ζῶ φρενῶ γέννηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κ' ἕνα μαχαίρι. Ἀδειάζω τὴν πιστόλα μετ' ἰλιες κατάρες, καὶ τρέχω μετ' ἐμὲ μαχαίρι καταπάνω στὸ κορμὶ ποῦ μισόβλεπα κατὰ τὸ μέρος ἐποῦθε ἦθε ἡ τουφεκιά. Ὅπου νὰ πάγω κοντὰ του, αὐτὸς ἐπαλώθηκε. Ὅς τόσο οἱ τουφεκιὲς πρέπει νάφεραν κι ἄλλους κοντὰ μου, γιατί ἀκούγα ἀντρίκιες κουδέντες γύρω. Τί νὰ κάμω δὲν ἔξερα. Εἶπα, ἄς κρυφθῶ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰν ἀγλαδιὰ καὶ κρύφτηκα. Πῶς νὰ φύγω μονάχος μου, χωρὶς τὴ Χριστίνα! Πρέπει νὰ τὴ βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴ βρῶ. Κάπου θὰ κοίτεται λιγοθυμημένη. Μιὰ νὰ γλυκοφέξῃ καὶ θὰ τὴ βρῶ.

Τρομερὴ κι ἀτέλειωτη νύχτα! Κάθουμον ἀνάμεσα στ' ἀγλαδοκλαδὰ, καὶ τοὺς ἔβλεπα καὶ περνούσανε δυὸ δυὸ καὶ τρεῖς τρεῖς, πότε τούρκοι, πότε δικοὶ μας. Ὅλες τίς κατάρες κι ὅλες τίς προσευκὲς τίς ἀκούσα κείνη τὴ νύχτα. Κατάντησα σὰ μεθυμένος. Φάντασμα θαρροῦσα πῶς εἶμουν. Δὲν τὸ πίστευα πῶς εἶμουν ἐγὼ, πῶς ἔπαθα τίποτε.

Πήδηξα κάτω ἔμα γλυκοφέξε. Ψυχὴ πικρὴ τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲν ἤρχονταν κανένα βουητό, καθὼς τὴ νύχτα. Ἄρχιζαν καὶ κελαϊδοῦσαν τὰ πουλιὰ σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτε. Πήγα πρὸς τὸν γκρεμό. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας

τὴν κάμω χίλια κομμάτια καὶ θ' ἀπομείνει δικὸς μου, δικὸς μου. Οὐ! οὐ! οὐ!...

VII

Τὰ χεῖλια τοῦ Ὀρέστη τὴν ὥρα ποῦ γύριζε στὴ Χρυσούλα τρέμανε, καὶ τὰ γόνατά του τρέμανε, καὶ στὸ κατώφλι τῆς ψυχῆς του ὄλα τὰ ἐνστιχτὰ τῆς σάρκας, ἔαπολυμένα τώρα ἀπὸ τὸ χαλίνωμα τοῦ ἀγανακτημένου νοῦ, ποῦ τὰ κρατοῦσε πρῶτα σκλάβα, ὑψώνανε ἐλεύθερα καὶ δυνατὰ τὰ μπράτσα καὶ φωνάζανε νὰ τοὺς ἀνοίξει νὰ μποῦνε, γιατί ἀλλιῶς θὰ σπάσουνε τὴν πόρτα.

Ἡ Χρυσούλα εἶχε σταθεῖ τῶρα ὀρθία κι ἀκουμπισμένη στὸ μπράτσο τοῦ Γοργία προσπάθησε νὰ χαμογελάσει. Τὰ χεῖλια τῆς σπαραχτήκανε ἀπὸ μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ δὲν εἶπε τίποτα, τίποτα.

Ὡ! νὰ μπορούσε νὰ τοῦ μιλήσει ἡ Χρυσούλα, νὰ τότε παρηγορηθεῖ, νὰ τοῦ πιᾶσει τὰ χεῖρια καὶ νὰ τὰ σφιχτεῖ ἀπάνω στὰ στήθια τῆς καὶ νὰ τοῦ πεῖ:

— Ἀγάπη μου! Ἀγάπη μου! Μὴ στενοχωριέσαι γι' αὐτούς. Εἶσαι ψηλὸς ἐσὺ κ' οἱ βριστιές τους καὶ τὰ λόγια τους δὲ σὲ φτάνουν. Κι ἐν εἰ-

κοιτάζω δυὸ ἀσπριδερά πράματα κάτω κάτω. Μοῦ ἦρθε ζάλη, καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο ποῦ πιάστηκα ἀπ' ἐν' ἀγριοκλαδο. Σιγὰ σιγὰ φτάνω κάτω, μετ' ἔχρια ματωμένα, φορέματα ξεσκισμένα, καρδιά μαύρη καὶ σκοτεινὴ. Δὲν τὸ πίστευα πῶς εἶταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μετ' ἐμὲ τὸ μικρὸ τῆς σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς. Ἄ δὲν εἶταν ἀπὸ τὰ ρούχα τῆς, ἂ δὲν εἶταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρὸ, ποῦ νὰ φανταστῶ πῶς ἔματσοκλισμένος ἐκεῖνος κι ἔχωματσοκλισμένος ὁ βῶλος εἶταν—ἡ γυναῖκούλα μου!

Καιρὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάψες καὶ γιὰ μυρολογία. Πέτρα μ' ἔκαμα ἡ νύχτα ποῦ πέρασα. Ὁ Θεὸς μετ' ἐμὲ λυπήθηκε καὶ βρέθηκε ἕνας λάκκος κοντὰ μου. Τόνη μεγάλωσα μ' ἕνα κούτσουρα βροῦκα. Καὶ σὰν τὰθαψα τὰκρίθά μου καὶ τὰ σκέπασα μετ' ἕνα κῶμα καὶ μετ' ἐπετρία, καὶ κατρακύλισα ἀπάνω ἀπάνω κ' ἕνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἕνα κεραμίδι, πῆρα τὰ κλαμμένα μάτια μου κ' ἔφυγα κατὰ τὸ βουνο. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμῶσω ἕναν τους μπροστὰ μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαίρι, καὶ νὰ γλυτώσω.»

Ἐδῶ τὸν πῆραν τὸ γέρο τὰ δάκρια. Δὲν μπόρεσε νὰ πάῃ ἐμπρὸς. Δὲν μπορούσαμε κ' ἐμεῖς πιά ν' ἀκούμε. Ἀμίλητοι ὄλοι μας, σὰ νὰ κοιτότανε λείψανο μπρὸς μας. Ὅσο γιὰ μένα, ἀνεμοζάλη τὸν πῆρε τὸ νοῦ μου. . . Σὰ φέματα μοῦ φαίνονταν πῶς ὁ γελαζόμενος ὁ γέρο Βασίλης εἶτανε τέτοιος ἦρωας. . . Τοὺς ἔμαθα τοὺς ἀληθινούς ἠρωισμούς του κατόπι, τίς ἔμαθα τίς παλικαριές του, σὰν πῆδηξε κι αὐτὸς σὲ καρδί: κ' ἔσπερνε τρόμο μετ' ἐμὲ συντρόφους του. . . Τί νὰ σοῦ τὰ λέγω αὐτὰ! Ἄνοηξε τὴν ἱστορία καὶ θὰ τὰ δῆς. Ἄς σοῦ πῶ μονάχα πῶς ἦρθε μετὰ χρόνια πολλὰ στὸν τόπο μας καραδοτασιασμένος ὁ γέρο Βασίλης. Κι ἀπὸ τότες δὲν ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του παρά μιὰ φορά, ποῦ πῆγε καὶ ἔξωσε τὰ κόκκαλα τῆς γυναίκας καὶ τοῦ παιδιοῦ του, καὶ τὰβαλε στὸ κοιμητήρι, καὶ τοὺς ἔκαμα μνημόσυνο, καὶ γύρισε πάλι πίσω, γιατί δικὸ του δὲν μπόρεσε νὰ ξανάβρῃ κανένα.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τὰ τέσσερα τὰ κεφάλαια ποῦ ἀκολουθοῦνε θὰ πάρουμε μονάχα μερικὰ ἀποσπάσματα. Τὰ μέρη ποῦ ἀφίνουμε, ὅσο κι ἂν εἶναι ὀρεχτικά, δὲ φαίνονται πολὺ χρειζόμενα.

ΙΣ'

ΠΙΑΣΤΗΚΕ!

Κ' ἐκεῖ ποῦ καθοῦμαστε ὄλοι: μας χολοσκασμένοι,

καὶ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, μὴ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, Ὀρέστη μου. Ἐγὼ δὲν πονῶ. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν πονῶ. . . Πῆγαινε ὅπου θεὸς, ἀγάπη μου. Ἐγὼ πηγαίνω στίτι μας. Μέσα στὰ γόνατά μου θὰ σκύψω τὸ κεφάλι μου καὶ θὰ σὲ περιμένω. Ἐγὼ ἕνα μόνο θέλω. Ἐγὼ μιὰ χάρη μόνο σοῦ ζητῶ: νὰ μὴ μοῦ στενοχωριέσαι, ἀγάπη μου.

— Πάμε! Πάμε!

Ἐλεγε ὁ Γοργίας τρομαγμένος, νοιώθοντας κι αὐτὸς ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῶν δυὸ νέων, μιὰ βρειὰ φοβέρα.

Κι ὁ Ὀρέστης μπῆκε λίγο μπροστὰ καὶ πολεμοῦσε νὰ ἡσυχάσει, νὰ συνεφέρει, νὰ ταχτοποιήσει τίς σκέψεις του—τὴν ἀπογοητεψὴ καὶ τὸ θυμὸ, τὴν ἐπιθυμία καὶ τ' ὄνειρο. Μὰ τ' ἀκροδάχτυλά του τρέμανε ἀπὸ τὸ ἀγγιγμα τῆς γυναίκας. Ὡ! τί δυνατὸ γιαντρικὸ ἀλημονιᾶς καὶ τί ξέσπασμα καὶ τί ξεφάντωμα μνηστηριακὸ τὸ κορμὶ τῆς Νόρας! Μόνο στὴν τρικυμία τῆς σάρκας, θὰ βρεῖ τὴ γαλήνη τοῦ νοῦ. Καὶ θὰ ρηχτεῖ ὄλος μετ' ἐμὲ κλειστὰ τὰ μάτια, μετ' ἐμὲ κεφάλι μπροστὰ,—ἔτσι ρῆχονται οἱ βουτηχτάδες στὴ θάλασσα,—γιὰ νὰ ξεχάσει...γιὰ νὰ ξεχάσει...

Μιὰ σιωπὴ ἀπὸ μολύβι βάραινε ἀπάνω ἀπὸ τὰ

— Αἰ, φωνάζει ὁ Ἄγγελος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, καὶ πιάστηκε!

Ὅλοι γυρίζουμε ἀμέσως κατὰ τὴν ἀποτοναί, μερικὰ ρήματα μακριὰ μας. Τὸ σημάδι στὰ χαλίκια εἶτανε πεσμένο, τὸ σκονὶ τετωμένο. Καὶ στὴν ἄλλη τὴν ἄκρη, ὡς εἴκοσι ὄργουιες μετ' ἐμὲ στὸ νερὸ, ξεπνάζονταν κάθε λίγο μεγάλη οὐρὰ καὶ χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ἐχνοῦμε τίς πίκρες τῶν σεφερῶν καὶ σηκωνοῦμασε στὸ ποδάρι. . . Πρῶτος ὁ γέρος ἔτρεξε καὶ πῆρε τὸ σπάχο στὰ χεῖρια. Κι ἀρχινάει καὶ τραβάει κι ἀφίνει: πάλι καλοῦμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι κοίταζαν καὶ δίνανε γνώμες καὶ συμβουλές, πότε ἀπὸ δῶ νὰ τραβᾷ, πότε ἀπὸ κεῖ, νὰ μὴν τὸ φευγατίσῃ τὸ ψάρι. Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε καὶ φαίνονταν στὸ γυαλὸ μέσα. Ἀστραφε σὰν τ' ἀσήμι καὶ χυνότανε σὰ σαῖτα ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, καθὼς τραβοῦσε ὁ γέρος. Δὲν ἀργῆσε νὰ βγῆ ἔξω. Ἦξερε καλὰ τὴν τέχνη τοῦ ὁ γέρος καὶ τὸ μισοφέφησε μετ' ἐμὲ καλοῦμα. Κ' ἔτσι: σὰν ἦρθε στὰ ρηχά, δὲν εἶχε πιά δύναμη τὸ δύστυχο νὰ ξετιναχτῆ καὶ νὰ ξεκόψῃ. Εἶτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὴ βλέπης σπαρταριστὴ στὰ χαλίκια ἀπάνω τὴ συναγριδα ἐκείνη.

Ἐπρεπε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του αὐτὸ τὸ ψάρι, νὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἐμᾶς. Ἐλεγε καὶ γυρίζαμε ἀπὸ γιουρούσι σὰν ἀνεβαίναμε. . . Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴν καρδιά, σιμὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ πηγαίνω ἀκόμα καὶ καθίζω κάποτε καὶ ρωτῶ τίς πέτρας καὶ τὰ δέντρα ἂν τὸ θυμούνται τὸ φαγοπότι ἐκεῖνο! . . . Ποίος δὲν τραγοῦδεσε ἐκείνη τὴ βραδινὴ! . . . Πῆγε νὰ βασιλέψῃ ἡ Πούλια, κι ἀκόμα γλέντιζαν κοπέλλες, ἀγόρια κι ἀντρόγυνα. Ὡς κι ὁ καημένος ὁ γέρο Βασίλης, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ μᾶς δηγοῦνταν τὰ πάθια του στὴν ἀκρογιαλιά, ὡς καὶ κείνος ἔβγαλε τὸ μαντίλι καὶ χόρεψε, μετ' ἐμὲ στὰσπρο του κατσαρό. Ὡς κ' ἡ μακαρίτισσα ἡ γριά μου, ποῦ μῆτε νὰ χαμογελά, δὲν πολυσυνήθιζε, σιγκώθηκε στὸ χορὸ τὴ βραδιὰ ἐκείνη.

Γλυκοπετοῦσε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ χαρὰ ποῦ τοὺς ἔβλεπα ὄλους καὶ χαίρουνταν, καὶ φύλαγα βαθιὰ τοὺς κρυφούς μου τοὺς πόνους, τὸν πόνον τῆς Λεωνῆς, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ γέρου. . . Σὰ νὰ τοὺς γλύκαινε τοὺς πόνους ἐκείνους ἡ καλοτυχία ποῦ ἔβλεπα γύρω μου, σὰ νὰ τὸν ἀγαποῦσα τώρα τὸν κόσμο μετ' ἐμὲ δεινὰ του, τὸ πέλαιο αὐτὸ ποῦ σὲ δέρον τὰ κύματα, μὰ σὲ χαδεύει κάποτε κι ὁ ἄερός τους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

κεφάλαια τους καὶ δὲν μπορούσε πιά νὰ τὴ βαστάσει ὁ Ὀρέστης καὶ στάθηκε λίγο κ' εἶπε—ἔτσι γιὰ νὰ μιλήσει, γιὰ νὰ γκρεμίσει ἀποπάνω ἀπὸ τὸ μέτωπό του τὸ βάρος αὐτὸ τὸ ἀλαλητό:

— Γύρισε χτέες ἀπὸ τὴ Βρετάνη ὅπου πέθανε ὁ ἄντρας τῆς.

Κανένας δὲ μίλησε. Τὰ λόγια πέσανε, σὰν πέτρες σὲ πηγάδι βαθὶ κι ἀδειανό. Ἡ Χρυσούλα τρέμαξε ἀπὸ τὸν ἀντίλαλο ποῦ κάμανε πέφτοντας μέσα τῆς καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴ δῶνε πῶς τὴν πῆραν τὰ κλάματα, στράφηκε πίσω.

Πέρα μακριὰ εἶδε νὰ φαίνονται ἀκόμα οἱ σταυροὶ ποῦ προβαίναν ἀπὸ τὸ περιτείχισμα τοῦ νεκροταφείου, σὰ ν' ἀποκιμῶνταν νὰ δῶνε μῆπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου καμιά κηδεῖα.

Πάλι σιωπὴ. Ὡ! πῶς πηγαίνανε ἔτσι ἀγάλια ἀγάλια, σὰ νὰ κηδεύανε κανένα πολυαγαπημένο νεκρὸ! Ὡ! πῶς θάθελε νὰ τρέξει ὁ Ὀρέστης, νὰ τρέξει, νὰ τρέξει! Ὡ! γιατί νὰ μὴ δεχτεῖ τὴν πρόσκληση τῆς Νόρας νὰ μπεῖ μαζί της στὸ αὐτοκίνητο. (Τὶ σημαίνει πῶς θάμεινε στοὺς δρόμους ἡ Χρυσούλα;) Καὶ θάβλεπε μετὰ στὸ μισόφωτο τὰ μάτια τῆς νὰ στηλώνονται ἀπάνω του λαμπερὰ κι ἄτσα λένια, σὰ μάτια τίγρης ποῦ παραμονεύει. Ἐνας

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

„ΤΟ ΧΑΛΑΣΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ“

Τὴν περασμένη Δευτέρα χειροκροτηθήκανε στὸ Βαριετὲ οἱ κκ. Χάουπμαν, Σούντερμαν, Δ' Ένερδ, Καρκαβίτσας κὶ ὁ κ. Σπύρος Μελάς ἢ σωστότερα, καταχειροκροτήθηκε ὁ κ. Μελάς, ἀντιπροσωπεύοντας τοὺς παραπάνου ξένους καὶ δικούς μας κυρίους. Γικτὶ ὁ κ. Μελάς, ποὺ πολὺ δίκαια ἀνακηρύχθηκε Σαξίπηρος τῆς Νεοελληνικῆς σκηνῆς ἀπὸ τὸν κριτικὸ κ. Ξενοπούλου, κατάφερε, δικαιώνοντας τὸν ἐμδρόντητο κριτικὸ του, νὰ μᾶς δώσει μὲ τὸ «Χαλασμένο σπίτι» τοῦ ἑνα ἐλωδοῦλου καινούριου καὶ δικῆ του δραματικῆ εἶδος, ποὺ μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ ἰσχυριστῆται «δράμα μουσαϊκόν».

Κὶ ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ. Ὁ ἀμαξᾶς Μανώλης εἶναι ἑνα παράξενον ἀνακάτωμα Ἀμαξᾶ Ένσελ (ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον δράμα τοῦ Χάουπμαν), Γιάκωβου (ἀπὸ τὴς «Δυὸ Ὀρφανῆς») καὶ γέρο Χαϊνέκε (ἀπὸ τὴν «Τιμὴ» τοῦ Σούντερμαν). Ένσελ εἶναι σὲ πολλὰς, παραπολλὰς σκηνῆς. Γιάκωβος εἶναι στὴ σκηνῆ, τῆς πρώτης πράξης σὰ συζητῆ μετὰ τὸ μικρότερον ἀδερφόν του Μάρκο (=Πέτρο τῶ «Δυὸ Ὀρφανῶν») καὶ τοῦ τσεπώνει τοὺς κόπους του γιὰ νὰ πάει νὰ τοὺς μπεκροποιῇ, καὶ γέρο Χαϊνέκε ξεψυχτῶναι στὴ χαρραχτηριστικῆ σκηνῆ τῆς δευτέρας πράξης, ὅταν...

Μὰ αὐτὴ ἡ δευτέρη πράξις λὲς κ' εἶναι παρμένη ἀτόφια ἀπὸ τὴν «Τιμὴ» καὶ ἀξίζει νὰ ἐπιμείνουμε λίγον σὲ αὐτήνε. Ὁ Ἀναστάσης (=Ροβέρτος) γυρίζε ἀπὸ τὴν ξενιτιὰ καὶ βρίσκει τὴ φραμελιὰ του βουτηγμένη στὴ ντροπὴ καὶ στὴν παραλυσιὰ. Ἡ ἀδερφή του Καλλιόπη (=Ἀλμα) στέλνεται ἀπὸ τοὺς δικούς τῆς (πατέρα, μάννα καὶ γιαιγιά) νὰ τοὺς ξοικονομήσει, πωλώνοντας δεξὰ ζερεὰ τὴν ἁμορφιά τῆς, τὰ χρειαζομένα καὶ νὰ φρειάξει καὶ τὰ προικιά τῆς. Μιὰ νύχτα ὁ Ἀναστάσης, πούνα ἀμαξᾶς κὶ αὐτός, βλέπει τὴν ἀδερφήν του μέσα σὲ μιὰν ἀμαξᾶ νὰ γλεντᾶει μὲ χαροκόπους νιούς. Βαράει τᾶλογά του καὶ τοὺς παίρνει τὸ κατόπι, μὰ δὲν τοὺς προφταίνει, γικτὶ κ' ἡ ἄλλη ἀμαξᾶ, πούνα μέσα ἡ ἀδερφήν του, τρέχει δαιμονισμένα καὶ χάνεται ἀπ' τὰ μάτια του. Ἀναμένος κὶ ἀπελπισμένος γυρίζε σπίτι του καὶ δηγιέται τὰ ὅσα εἶδε στὴ μάννα του, τὴν Ξενοῦλα (=Κυρία Χαϊνέκε). Ἡ μάννα στὴν ἀρχὴ πασιζέει νὰ δικαιολογήσει τὴν κόρη τῆς, μὰ σὰ βλέπει πὼς δὲν κάνει τίποτα, γυρίζε τὸ χὰδὰ

κὶ ἀρχινάει νὰν τὴ βρίζε καὶ νὰ τὴν καταριέται. Ὁ Ἀναστάσης πάει στὴν κάμερά του νὰ συχάσει. Μπαίνει ὁ πατέρας του, ὁ Μανώλης, μεθυσμένος καθὼς πάντα. Ἡ Ξενοῦλα τοῦ τὰ λέει ὅλα.

— Μᾶς ἐπίασε! Τὰ ξέρε ὅλα!

— Μωρέ, τί μοῦ λὲς!.. Πφ!..

Μὰ τοῦ λέει κιόλας πὼς ὁ Ἀναστάσης βρίσκειται στὴν πλαϊνὴν κάμερα. Τότε ὁ Μανώλης φορῶντας, ἄς τὸ ποῦμε κ' ἔτσι, τὸν ἔτοιμον κόθορνον τοῦ Γέρο Χαϊνέκε, ξεσπάει σὲ βρισιές, σὲ φοβέρες καὶ σὲ οὐρλιάσματα γιὰ τὴν τιμὴν του.

— Εἶμαι τίμιος ἐγὼ! συγχολέει ὁ γέρο Χαϊνέκε.

— Ὅλα κὶ ὅλα, μὰ ὅσο γιὰ τὴν τιμὴν μου!.. παπαγαλιζέει ὁ Μανώλης.

Καὶ ξακολουθεῖ ἡ «Τιμὴ» τοῦ Σούντερμαν. Ὁ Μανώλης φεύγει, τᾶχα θυμωμένος καὶ πάει νὰ τιμωρήσει τὴν παραλυμένην κόρην του (ἔχει δὰ τσεπώσει καὶ τὴν «πούληση» τῆς Καλλιόπης καὶ πάει κατὰ τὴ συνήθειαν του νὰ τὴν μπεκροποιῇ) καὶ μπαίνει στὴ σκηνῆ ὁ ἔρμος ὁ Ἀναστάσης, ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν ἀγρία ἀπελπισιά του· κείνη τὴ στιγμὴ μπαίνει κ' ἡ ἀδερφήν του ἡ Καλλιόπη, τύφλα στὸ μεθῆσι, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ γλεντοκόπι τῆς. Ὁ Ἀναστάσης τὴ βρίζε, τὴ φοβερίζε, τὴν παρακαλεῖ, στὸ τέλος τῆς θυμίζει (ἄχ, ἔπως κὶ ὁ Ροβέρτος θυμίζει στὴν Ἀλμα!) τὰ παιδιὰτικα χρόνια τῆς, ποὺ τὰ περνοῦσε μὲ ἀθωότη καὶ μὲ νοικοκυριάτικες σκέψεις κὶ ὄνειρα, βάζει μπροστὰ τὴ μάννα του, πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς τῆς ἀδερφῆς του (θυμηθεῖτε τὴν ἑμοια σκηνῆ τῆς «Τιμῆς») καὶ στὸ τέλος...καταχειροκροτιέται δαιμονισμένα ὁ Σούντερμαν.

Μὰ στὴν «Τιμὴ» ὑπάρχει κ' ἑνας κόμης Τράστ, κὶ ὁ κ. Μελάς, καλοσυνεῖδητα δουλεύοντας, μᾶς τονὲ θύμισε δυὸ τρεῖς φορές μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ τὰ φερσίματα τοῦ Μάρκου· ὑπάρχει καὶ τὸ βλαμένο πῶδι τοῦ γέρο Χαϊνέκε καὶ μᾶς τᾶδωσε κὶ αὐτὸ μὲ τὴν παράλυτη Δευτερίτσα. Στὴν «Τιμὴ» δὲν ὑπάρχει μοναχὰ ἡ Ἀνθούλα, μὰ μήπως στὴ «Χανέλλα» καὶ σὲ τῶσα ἄλλα σκηνικὰ ἔργα δὲν ὑπάρχει ἔτοιμος, γικτὶ νὰν τονὲ νοικιάζει ὁ κάθε κ. Μελάς, ὁ τύπος τῆς ὕστερικῆς καὶ ἀνισόρροπης κόρης ποὺ πλάθει μὲ τὴν ἀρρωστημένην ψυχῆν τῆς μιὰ ζωτικῆ κὶ ἀπόκομη ζωὴ καὶ τὴ ζεῖ εὐτυχισμένη;

Ἐστῶσο ὁ κ. Μελάς δὲ θέλησε νὰ κάμει μόνον

μουσαϊκὸν δράμα. Φιλοδέξησε καὶ κατὰ παραπάνου. Φιλοδέξησε νὰ φέροι τὸ δράμα του σὲ ἀνοιχτότερον ὄριζοντες, νὰν τοῦ φορτώσει στὴ ράχη του καὶ τὸ σύμβολο, νὰ μᾶς πεῖ (γικτὶ δὲ μᾶς τᾶδειξε, μᾶς τᾶπε στὴς ρεκλάμες ποῦγραψε καὶ δημοσίεψε πρὶν τὴν παράστασιν) πὼς τὸ «Χαλασμένο σπίτι» εἶναι τὸ Ρωμαϊκόν, ποὺ τὸ χάλασε ἡ πρώτη γενιὰ (ὁ πατέρας τοῦ Μανώλη) ὕστερ' ἀπὸ τὸ 21 μὲ τὴς φαφλαταριές τῆς, τὸ ἀπορήμαξε ἡ σημερινὴ γενιὰ (ὁ Μανώλης) καὶ θὰν τὸ σώσει ἡ καινούρια γενιὰ (ὁ Ἀναστάσης), σκοτώνοντας τὸ Μανώλη (τὴ σημερινὴ γενιὰ) καὶ πλάθοντας τὴν καινούρια ζωὴ (Ζήτω ὁ στρατὸς κὶ ὁ κ. Παπαφώτης!). Καὶ τὸ Lait-motiv στὸ συμβολισμόν του αὐτόνε τὸ βρῆκε ὁ κ. Μελάς ἔτοιμον στὸν ὑπέροχον «Ἀρχαιολόγον» τοῦ κ. Καρκαβίτσας. Ζήτω λοιπὸν κὶ ὁ Καρκαβίτσας μᾶς!

Μὰ ἐπιτέλους, κύριοι, δὲν ἔκαμε τίποτα κὶ ὁ κ. Μελάς; Δὲν ἀπομένει τίποτα δικὸν του ἀπ' ὅλο τὸ δράμα του; Κάθε ἄλλο. Στὸν κ. Μελά θάπομναι πάντα ἡ δόξα πὼς τὰ σύμπλεξε τεχνικὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ξένα πράματα, πὼς τὰ πασιάλισε μὲ κάπια Ρωμαϊκὴ πούντρα, δίνοντας τοὺς ἔτσι κάπια ντόπια χρωματιὰ, καὶ πὼς τὰ κατάφερε, δουλεύοντας κάπως δημοσκοπικὰ στὴς γενικώτερες γραμμῆς, νὰ ἔασφαλῆσιν ἀπὸ πρὶν τὴν ἐπιτυχίαν τὴν πανηγυρικὴν, καὶ γι' αὐτὸ δὰ εἶχε φροντίσει νὰ στείλει στὸ θέατρο, μιὰ ὄρα πρὶν ἀπὸ τὴν παράστασιν, τὸ δᾶφνιον στεφάνι ποὺ τοῦ προσφέρθηκε στὴ σκηνῆ ἀπάνου, μὲ ζητωκραυγῆς καὶ μὲ χειροκροτήματα, στὸ τέλος τῆς παράστασης.

Δὲν ξέρω πὼς καὶ γικτὶ ἡ ὑπέροχη ἐπιτυχία τοῦ «Χαλασμένου σπιτιοῦ» μὸς θυμίζει τὴν ὑπέροχη ἀποτυχία τοῦ σκηνικοῦ ἔργου τοῦ Ποριώτη. Κάπιος φίλος, μαθαίνω, ποὺ νιώθει κάπως ἀπὸ θέατρο, ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Ποριώτη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν του καὶ τοῦπε συγκινημένος:

— Ποιὸς τὴν ἀποτυχίαν σου μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει;

Γικτὶ, φαίνεται, ὑπάρχουν κὶ ἀποτυχίες ποὺ τιμῶν, καθὼς ὑπάρχουν κ' ἐπιτυχίες ποὺ ντροπιάζουν.

Ἡ παράστασις τοῦ «Χαλασμένου σπιτιοῦ» θάπομναι μιὰ ἀπὸ τὴς λίγες θεατρικῆς ἐπιτυχίης τῆς φρετινῆς χρονιάς. Ὁ κ. Έδμ. Φύρστ (Μανώλης Τζιτζικας) ὑπέροχος, καθὼς καὶ ἡ κ. Σαπφὼ Ἀλ-

κρὺος ἔδρος περιέχουσε τὸ μέτωπον τοῦ Ὀρέστη. Αὐτὴ δὲ μιλεῖ. Τὰ μπράττα τῆς ἀπλώνουνται ἀπάνου του καὶ τοῦ ἀναποδογυρίζουνε στὰ γόνατά τῆς μέσα τὸ κεφάλι καὶ τοῦ δαγκώνει τὰ χεῖλια ἀχόρταγα. Καὶ νοιώθει ὁ Ὀρέστης ἀποπάνου τοῦ ὅλο τῆς τὸ σῶμα ν' ἀνασάινει σὰν τὸ κύμα—σὰν τὸ μεγάλο κύμα ποὺ ρουφᾶ τοὺς ὁμορφους ναῦτες.

(Θέ μου! Θέ μου! Γικτὶ νᾶμαστε ἐμεῖς οἱ δύστυχοι ἄντρες τότε ἀνυπεράσπιστοι μπροστὰ στὴ Γυναίκα; Γικτὶ αὐτὴ ἡ διψα τῶν χειλιῶν κ' ἡ λύσσα ἡ ἀφρισμένη καὶ μεσημεριὰτικὴ τοῦ ἡδονικῆ-τατου ἔξολοθρεμοῦ;)

Ὁ Ὀρέστης ἔκανε καὶ σιότανε ἕλος κ' ἔσφιξε τὸ μέτωπό του γιὰ νὰ μὴ σπάσει. Καὶ τὸ χέρι του τᾶνοιωσε, μοσκοβολοῦσε κάμω ἀπὸ τὸ γάντι τῆς Νόρας, τὸ ποτισμένο ἀπὸ τὴ βιολέττα, τὴν ἀγκυπημένη τῆς μυρωδιά.

Καὶ τὸ κορμί τῆς ἔξηνου ὑψώθηκε μπροστὰ του, κ' οἱ κουρτίνας, κ' οἱ νύχτες καὶ τὰ λιγώματα κ' οἱ τρομάρες—κὶ ὅλα μοσκοβολοῦσαν ἀπὸ τὴν ἔλα μυρωδιά.

(Ὡ! πὼς θὰ ὑψωθεῖ πάλι αὐτοῖ καὶ μεθαῦριο καὶ τὴν ἄλλη νύχτα καὶ κάθε νύχτα μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα μὲ τὴς βυσσινίης κουρτίνας καὶ πὼς θὰ

ξεσκίσει τὰ φριχτὰ λειτουργικὰ μεσάνυχτα, ὀρθὸς σὰν Κολῶνα πύρινη, ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος τῆς παναγίας Ἡδονῆς! Θέ μου! Θέ μου! Καὶ θ' ἀκουμπῶ πάλι στὴς γρίλιες τοῦ παραθυριοῦ λιγωμένος καὶ θὰ νοιώθω τὴν Αὐγὴν παρθενικῆ καὶ ντροπαλὴ νὰ μπαίνει στὰ μαλλιά μου καὶ νὰ μὲ χαδεύει—σὰ χέρι σπλαχνικὸ καὶ πολυέλεον ποὺ ἀγάπησε πολὺ καὶ πόνεσε πολὺ καὶ γι' αὐτὸ ὅλα τὰ συχωρᾶ.

Κ' ἐγὼ θὰ σκύφτω πάλι, θὰ σκύφτω πάλι μπροστὰ σου, κατακόκκινος ἀπὸ τὴ ντροπή, ὡ πὼς ἀγνὸν τῆς μέρας, καὶ θὰ κλαίω ἀπάνου στὴς γρίλιες, δίπλα στὸ βυσσινὶ κρεββάτι, τὸ φριχτό!)

Πηγαίνανε. Ἡ Χρυσούλα δεξιὰ του, μὲ τὸ μαντηλάκι τῆς στὸ στόμα. Ἀριστερὰ του ὁ Γοργίσιος μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι, σφιχτοτυλιγμένος στὸν μπόζα. Κὶ ἀπάνου του, σὰν καταπαχτὴ ὑπόγειας ὑγρῆς φυλακῆς, ἡ σιωπὴ, ἡ σιωπὴ ἡ ἀβάσταχτη.

Τὶ νὰ πεῖ, τί νὰ πεῖ γιὰ νὰ μὴν πλαντάξει; — Κὶ ὁ Σοφοκλῆς σὰς; Πότε θάχομε τὴν ἐκδόσήν του;

Ἄα! ἀλάφρωσε! Ἐπιτέλους θάρρουνε τὰ λόγια νὰ τοὺς σμίξουνε. Σὰ μέλισσες ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἐνὸς στὸ στόμα τοῦ ἄλλου θὰ πηγαίνονται καὶ θὰ βουίζουν καὶ θὰ κάνουν θόρυβο—καὶ ποιὸς ξέρε;

ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἀπὸ τὸ φαρκικὸ τῶν χειλιῶν θὰ μπορέσουνε νὰ φρειάσουν τὸ ξαῖθὸ μέλι τῆς λησμονιάς.

— Ὁ Σοφοκλῆς μου!

Τὰ μάτιξ του τὰ σβημένα ἀνάψανε. Τὸ σταφιδασμένο προσωπάκι του ξεζᾶρωσε καὶ γέλασε. Κὶ ὅλα παραμερίσανε: καὶ Χρυσούλα καὶ Κοραήδες καὶ γέλοια καὶ Νόρα κὶ Ὀρέστηδες κὶ ἀνοίξανε δράμον τοῦ Σοφοκλῆ του νὰ περάσει:

— Ὁ Σοφοκλῆς μου!

Κλεῖ τὰ μάτια καὶ τότε βλέπει. Νὰ τονε! Ἄλειμένος μὲ λάδι καὶ μὲ μῦρα σκαλεύει μπροστὰ στὴν πομπὴ τῶν Σαλαμινομάχων κ' ἔχει στεφάνι ἀγριελιάς στὰ σγουρά καὶ μπλάβα ἀπὸ τὴν πολλὴ μαυρίλα μαλλιά του καὶ λῶρα κρατεῖ στὸ χέρι κ' ὁ ψάφοντας τὰ μάτια του τὰ ὑγρά σὲ πρῶνὸ φῶς, ψάλλει τὸν μπρούτζινο παῖδι τῆς Νίκης!

Πῶσο γλυκορροφᾶ καὶ χρίζεται τὸ σφιχτομυλάχρεινο ἐφθδικὸ κορμί του, τὸν ἔλιο!

— Ἄ! ὁ Σοφοκλῆς μου! Ξανάειπε πάλι, ἀνοίγοντας τὰ μάτια του συγκινημένος. Θάργησει ἀκόμα, θάργησει.. Καθεμῆρα καὶ μὸς ἀνοίγουνε τὰ λόγια του καινούργιες πόρτες, ποὺ δίνουνε σὲ κόσμους ἀπέραντους. Σήμερα πάλι ποὺ μιλοῦσε, μιὰ πόρτα

καίου (Καλλιόπη) και μέλιστα στή σκηνή του με-
θιστού της. Η κ. Κυβέλη (Ξενούλα) τὰ κατάφερε
νά μάς δώσει, σά δυνατή κι ἀληθινή τεχνίτρα πού
είναι, ἕναν καλομελετημένο τύπο πενηντάρας γυ-
ναίκας τοῦ λαοῦ, κι ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου μόνο
λίγο ὑπερβολικά φωνακλᾶς στοὺς θυμούς του
στάλλα, ἀψευδίστος καλλιτέχνης καθὼς πάντα.
Πολύ καλὸς κι ὁ κ. Βενιέρης (Μάρκος) καὶ ἡ κ.
Ἑλένη Φύρστ (Λευτερίτσα). Στὸ δρᾶμ' αὐτὸ εἶδαμε
μὲ χαρὰ καὶ τῆ Δα Φιλιππίδη (Ἀνούλα), πού ἔταν
ἔπαιξε τὸν περασμένο χειμῶνα τῆ Χανέλλα στὸ «Πα-
νελλήνιο» μᾶς ἔδειξε πὼς θὰ καταχτήσῃ γλήγορα
μιὰ ἀπὸ τίς πρώτες θέσες στὴν Ἑλληνικὴ σκηνή.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

„ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ“

Φίλε μου «Νουμά»,

Ὅπως τὴν εὐεργετικὴ βροχούλα δέχεται τὸ δι-
ψασμένο καὶ κατὰξερὸ χῶμα τοῦ περβολιοῦ, ἔτσι ἀ-
παράλλαχτα δέχτηκε ἡ ψυχὴ μου τοὺς «Παλιὸς σκο-
ποὺς» τοῦ Ἑφταλιώτη μας. τὸ νεόβγαλτο βιβλίον.
Ἐνα ποτηράκι κρυσταλλένιον πού τράβηξα μονο-
ρούφι καὶ τἀποστράγγισα πάνω στὰ χεῖλια μου μὲ
στεναγμό, γιατί εἶτανε τόσο λίγο τὸ θεϊκὸ πιότο του.
Νὰ μὲ συμπαθήσουνε πολλοὶ ἀπ' τοὺς φίλους
μας μὲ τὰ δυσκολονόητα καὶ τὰ σοφὰ τους ἔργα
πού τὰ φέρνει τάχα ἡ ἐξέλιξη τῆς τέχνης. Μπορεῖ νὰ
μὴν πολυκαταλαβαίνω καὶ νὰ εἶμαι ἀνίκονος νάκο-
λουθῶ τὸ πέταμά τους καὶ νὰ μοῦ φαίνονται σὰν
παράταιρες καὶ ὑστερικὲς φωνές καὶ νὰ κάθονται
σὰ μολύβι στὸ στομάχι μου ἀχώνευτο.

Μὲ τὰ δύο μου αὐτὰ λογάνια ἤθελα νὰ χαρε-
τήσω τὸ νεόβγαλτο βιβλίον τοῦ Ἑφταλιώτη μας καὶ
νὰ πῶ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη στὸ «Νουμά» σὰν
ἕνας ἀπλὸς του ἀναγνώστης.

15 τοῦ Σεπτεμβρίου 1909.

Δικός σου
ΧΡ. ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Κιμιὰ δασκλικὴ μεταβολὴ γέτος. Τυχτικὰ ἄλλοτε,
τοῦτο τὸ μῆνα, εἰ ἄμοιροι οἱ δασκάλοι τραβοῦσαν τὸ διάολό
τους. Ὁ καθένας τους ἔπαιρνε μιὰ πάψη, ἕνα διορισμὸ ἢ

ἀνοίξε διάπλατα καὶ τὰ δύο της τὰ φύλλα καὶ πρό-
βαλα ὄξω καὶ προχωρῶ ἀκόμα στὰ τυφλὰ ασκήπ-
τρω προδεικνύς γκίαν» καὶ τρέμω γιὰ τὰ ὅσα μαν
τεύω!

Τὰ χερᾶκια του, τὰ κοκκαλιάρικα μὲ τίς με-
γάλες φλίβες, σαλέφανε, σὰ χέρια τυφλοῦ πού ψά-
χνουνε νὰ βροῦνε κανένα δρόμο· κ' εἶτανε θέαμα
κωμικότατο, ἔτσι μὲ τὸ σωματάκι του, τὸ κάμπου-
ριασμένο, μὲ τὴ μακριὰ ρεντικότα του, πού εἶχεν
ἀρχίσει νὰ πρασινίζει, σὰ νὰ τὴν ἐπηρέαζε κι αὐ-
τὴν ἡ Ἄνοιξη, μὲ τὰ ποδαράκια του τὰ εὐκολό-
σπαστα καὶ καλαμένια. Ὅλα του εἶσανε ντελικάτα
καὶ μόνο ἡ μύτη του ἢ ἀπέραντη καὶ γαντζουλωτὴ
τοῦ ἔδινε μιὰ κωμικὴ ἔκφραση σοβαροῦ παπγαλάου.

— Τί; τί; τί βρήκατε;
Φώναξε ὁ Ὀρέστης μὲ τὴν ὀρμὴ ἐκείνη πού
δείχνομε σὲ κουδέντες πού μᾶς εἶναι ἀδιάφορες, μὰ
πού τίς ἀδράχνομεν ἀπελπισμένα, γιὰ νὰ κάνουν
φασαρία καὶ θόρυβο καὶ νὰ πνίξουν τὴν ἀσώπαστη
μικρὴ φωνούλα κάποιου μέσα μας καημοῦ.

Ὁ Γοργίας αἰσίστηκε ὄλος, ὁ δύστηχος, ἀπὸ τὴν
εὐχαρίστηση κι ὁ Ὀρέστης στράφηκε καὶ τὸν εἶδε
καὶ χαμογέλασε.

(—Τί παιχιδάκια πειθαρχικὰ καὶ σκλάβια, οἱ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 ! ΛΑΧΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστὸν γραμματίον ἰσχύον διὰ τὴν κλήρωσιν 25 Ὀκτωβρίου
1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓ ΚΕΡΑΟΣ	ἐκ δραχ-	100,000
1 Κέρδος	»	25,000
1 Κέρδος	»	10,000
3 Κέρδη	»	5,000
8 Κέρδη	»	1,000
118 Κέρδη	»	100
887 Κέρδη	»	50

1000 ἐν ὄλω κέρδη ἀξίας δραχμῶν..... 225,000

Γραμματία πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεία καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθ-
μάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων.
δραχ. μιᾶν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μιᾶν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν
Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι σήμερον ἡμέραν Παρασκευῆν καὶ ὥραν 9 1/2 π.
μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Κεττιστήματι αὐτῆς, ἐκ
ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδρι-
άσει, ἡ δεκάτη καὶ τελευταία πρόσθετος κλήρωσις
τοῦ ἐκ δρ. 60,000,000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὠρισμένη
διὰ τὴν 18 Σεπτεμβρίου καὶ 1ην Ὀκτωβρίου 1909.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν τούτην θέλουσαν ἐξαχθῆ
ἐκ τῆς κληρωτέας ἐννέα ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ
λαχοῦ

Ἐν Ἀθήναις τῆ 18 Σεβρίου 1909.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. ΣΤΡΕΪΤ

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΕΩΠΟΡΤΑ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Καλλιτεχνικὴ ἔκδοσις τοῦ «Σεράπιου» τῆς
Ἀλεξάνδρειας, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέα.
Πουλιέται σὶὰ γραφεῖα τοῦ «Σεράπιου»
(Revue «Serapion». Alexandrie — Egypte)
φρ. 5. Γιὰ τοὺς συνδρομητάδες τοῦ «Σερά-
πιου» καὶ τοῦ «Νουμά» φρ. 3.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στὴ Λεϊψία καὶ που-
λοῦνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

α') ΠΟΙΗΝ ΜΑΔΑΚΑΗ :

- 1) Στὴν ἀνέμη καρφωμένα . Δρ. 1.—
- 2) Τραγουδάκι » 1.—
- 3) Στὴ νῆσο πέρα ὁ πύργος τῆς Ἀθώ-
ρητης » 1.—

β') ΠΟΙΗΝ ΑΔΕΣ. ΠΑΛΛΗ :

- 4) Μολιβιάτισσα Δρ. 1.—
- 5) Μισιριώτισσα » 1.—
- 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50
- 7) Ἀφροδίτη » 1.50
- 8) Χαίντε χερσδε » 1.—
- 9) Μικρούλα » 1.50
- 10) Στὸν Ἐποπα (μαλλιαρικὰ Πόπι!) Χαρίζεται.
Ὅλα μαζὶ ἕνας τόμος δρ. 5.

(Ἀκολουθεῖ)

μιὰ μετάθεσις στὸ χέρι καὶ δὸς τοῦ δρόμο, ἀπὸ τῆ μιᾶν
ἀκρῆ τῆς Ἑλλάδος στὴν ἄλλη.

— Φέτος τίποτα. Νά, λοιπὸν τὸ πρῶτο καλὸ πούφερε
ἡ Ἐπανάστασις καὶ πρέπει νὰ τῆ βλοῦνε οἱ δασκάλοι,
ἀπὸ βρήκανε τὴν ἡσυχίαν τους μὲ δαύτην.

— Ὁ συνεργάτης μας Φώτος Γιοφύλλης θὰ βγάλει φέτο
τὸ «Ἑπτανησιακὸ Ἡμερολόγιον» μὲ συντάχτες Ἑπτανη-
σιώτες λογίους. Στὸ ἡμερολόγιό του θὰ τυπώσῃ καὶ πολλὰ
διαλεκτὰ κομμάτια ἀπὸ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, Τυπάλδου, Λα-
σκαρατοῦ κλπ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Περ. Λάβημε τὴ συνδρομὴ τῶ 909 κ' εὐχα-
ριστοῦμε.—δ. Λ. Μπ. Εὐχαριστοῦμε. Ὁ δημοσιευτοῦν
ἀργότερα καὶ τᾶλλα.—κ. Ν. Ἐχεις δίκιο. Εἶτανε λάθος
τυπογραφικόν. Ὁ σωστὸς στίχος στὴ μετάφρασι τοῦ «Φάουστ»
(«Νουμάς» 355, σελ. 2, στήλ. 2, στίχος 6) εἶναι :

Στέκει στὸ τζάμι καὶ τὰ ὄγνεφα κοιτάει.
Τὸ ἴδιο καὶ τὰ κατωτόπια τῆς «Σιμοθράκης» (ἀριθ.
357, σελ. 2, στήλ. 3, ἀράδα 22) πού γινέκανε καταπό-
τια 11—κ. Ἰξ. Πέμπτη πρωί.

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ ΔΡ. 2
ΚΑΙ ΔΡ. 2 1/2 ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

ἄνθρωποι στὰ χέρια μας! Καθένας τους ἔχει ἕνα
κουμπὶ κι ἄμα τοῦ τὸ πατήσεις ἀρχίζει καὶ χερο-
νομά καὶ παίζει τὸ κομμάτι πού διάλεξες. Νά,
τώρα αὐτὸ τὸ γεροντάκι, πού ἔχει τόσο μεγάλη ἀ-
ξία, ἐξευτελιέται καὶ χοροπηδᾷ σὰν ξύλινο φασου-
λῆς, εὐτύς ὡς τοῦ πάτησα τῆ σούστα. Μιὰ λέξη
ἀκόμα καὶ θ' ἀρχίσει νὰ παίζει τὸ αἰώνιο κομμάτι
τῆς ξεχαρβαλωμένης γεροντικῆς ζωῆς του.)

— Λοιπόν;
— Ἄ! δὲν ξέρεις, Ὀρέστη! Τὴν ὥρα πού μι-
λοῦσες ἔκει πέρα στὸ νεκροταφεῖο, μιὰ στιγμὴ ἄ-
στραψε μέσα μου μιὰ ἰδέα κ' εἶπα : Μὴν ἔχει με-
γαλύτερη σημασία ἀπ' ὅ,τι μᾶς λένε οἱ δασκάλοι ὁ
μῦθος τοῦ Οἰδίποδα Τυράννου;

Ἡ φωνὴ τοῦ Γοργί, σιγανὴ καὶ φοβισμένη καὶ
τὰ μάτια του σὰν τὰ μάτια πού βλέπουνε φαντά-
σματα.

Ἡ Χρυσούλα σὲ μιὰ νεκρικῶν ὑπερευαιστησίᾳ
πού καὶ τὸ πῶ μικρὸ ἀγγίγμα μπορούσε νὰ τὴν ἀνα-
ταράξῃ σύγκορμα, παρακολουθοῦσε μὲ ἀγωνία τὰ
λόγια τοῦ γέρου καθηγητῆ.